

Medvode

Dom 908+913(497.4)
UTRINKI ..

908(497.4 Zg.Senica)

11402161

3000 ZNICA MEDVODE

COBISS c

UTRINKI ŠESTIH DESETLETIJ

UTRINKI ŠESTIH DESETLETIJ

UTRINKI ŠESTIH DESETLETIJ

KRAJEVNI ZAPISKI 1945 - 2005

Zgornja in Spodnja Senica ter Ladja

Na naslovnici: Kmečka opravila

UTRINKI ŠESTIH DESETLETIJ

UTRINKI ŠESTIH DESETLETIJ

11402161

UTRINKI ŠESTIH DESETLETIJ

KRAJEVNI ZAPISKI 1945 - 2005

Zgornja in Spodnja Senica ter Ladja

11402161

Uvodnik

Pričujoči zapis je sad želje, da na enem mestu zberemo žlahtna dejstva, zapisana v ohranjenih zapisnikih organizacij, odborov in društev, ki so v zadnjih šestih desetletjih, od leta 1945 dalje, delovali na območju Zgornje in Spodnje Senice ter Ladje. Predvsem pa je posledica spoznanja, da je temu, kar je bilo pred časom zapisano, potrebno vdahnuti svežino, ki jo zmore le še spomin tistih, ki so to polpreteklo zgodovino naših krajev soustvarjali. Kar nekaj krajanov smo obiskali, da so z nami delili spomine, več pa bi jih morda še morali. Vendar, nekje je pač potrebno potegniti črto, zato naj nam oprostijo vsi tisti, ki smo jih tokrat zaobšli. Morda nam bo kdo očital, da smo premalo opisali sedanost in preveč posegli v preteklost. Morda res, vendar tako kot velja za vsakega izmed nas, velja tudi za celotno skupnost: Dobro je poznati svojo preteklost, zato da lažje živiš in razumeš sedanost in ti je prihodnost jasnejša. Naša želja je bila zapisati predvsem tisto, kar še ni zapisano in kar lahko umre z ljudmi.

Želja, da bi »Sničani« imeli vsaj nekaj malega od tega zapisano, ni od včeraj. Imamo sicer brošuro z naslovom Kronika Senice iz leta 1980, ki največ pozornosti namenja kmetijstvu, dve knjižici, namenjeni igri Veriga, in zapis o HK Jelen, nismo pa imeli še zapisa, s katerim bi proslavili 25-letnico KS Senica. Ta je nadaljevala že prej izoblikovano zavest, da se da s trdno voljo in prostovoljnim delom marsikaj doseči in zgraditi.

Že pred leti je svet KS Senica imenoval uredniški odbor, ki bi pripravili podobno vsebino, vendar se je ta kmalu znašel pred težavo, kako zapisati o vseh pridobitvah v kraju brez bojazni, da bi koga izmed zaslužnih zanje pozabili omeniti. To je bila tudi naša bojazen.

Zahvaljujemo se vsem, ki ste si vzeli čas za pogovor in ste pobrskali po albumih s starimi fotografijami in hkrati se opravičujemo vsem, ki smo jih nevede morda spregledali.

V imenu uredniškega odbora

Prikaz kmečkih opravil, 1973

leto vas	1750		1862		1880	
	št. hiš	št. duš	št. hiš	št. duš	št. hiš	št. duš
Ladja	12	75	17	98	16	114
Spodnja Senica	19	105	19	109	19	101
Zgornja Senica	13	78	13	85	13	129

Podatki, ki jih v Zgodovini sorške fare najdemo o Ladji, Spodnji in Zgornji Senici

Zapiski o preteklosti

Zgornja in Spodnja Senica ter Ladja so gručasta naselja na robu ravnine Sorškega polja nad reko Soro in četudi jih zgodovinski viri ne omenjajo prav pogosto, imajo svoje korenine stoletja nazaj. Da so bili ti kraji naseljeni že v najstarejših časih, med drugim priča tudi rimsko grobišče, ki so ga odkrili graditelji gorenjske železnice leta 1870 v bližini ladenske cerkve.

Zbornik Škofja Loka in loško gospostvo (1973) navaja, da je po podatkih iz urbarja za leto 1540 - 1543 v starološko gospostvo spadal tudi grunt na Senici. Že v preteklosti je bilo zunaj jedra vasi nekaj posameznih hiš, med njimi tudi gostilna in kovačija na Jeprci, ki je omenjena kot mejna točka loškega posestva Freisinških škofov. Bila je tudi pomembno transportno in trgovsko stičišče regionalne ceste Kranj - Jeprca z lokalno povezavo Škofja Loka - Jeprca, ki so jo gradili od leta 1776 dalje. Isti vir navaja, da je bilo prebivalstvo

Gradnja mostu čez železniško progo
na Zg. Senici, 1960 - 1963

dolžno za gradnjo ceste dajati obvezne dajatve. Opisan je tudi prehod čez reko Soro pod Ladjo - Stresoubrod, kot zanimivo vodno krajevno ime, prehod čez reko in mejna točka loškega gospostva. Tudi škofijski arhivar Anton Koblar v Zgodovini sorške fare (1884) navaja, da je bil pod vasjo "Ladija" kraj z imenom Stresou brod, verjetno po brodarju Stresu, ki se je na tem kraju prevažal s svojim brodom. V Kroniki župnije Reteče je več zapisano o Zgornji Senici; od prvih zgodovinskih zapisov vasi, podatkov o prebivalstvu, kmetijah in njihovih lastnikih, domačih imenih, znamenjih, o požaru leta 1907.

Posebnost je, da je Zgornja Senice razdeljena med dve fari, sorško in reteško.

Leta 1980 je Javna tribuna, glasilo SZDL občine Ljubljana - Šiška, izdala tudi Kroniko Senice in okolice, v kateri je na kratko opisana kronologija povojnega dogajanja, s poudarkom na kmetijstvu.

Govorica vasi

Govor je poseben glas naših vasi in sodi v gorenjsko narečno skupino. Kot posebno in izvirno govorico jo je strokovno razložila Jerica Planinc v svoji diplomski nalogi z naslovom Govor vasi Sp. Senica (1998). V nalogi je med drugim navedla krajevne izraze za dele telesa, obleko, hišo, praznike, orodje, živali, rastline, bolezni, čas, polje, družino, štetje itd., zanimivo izgovorjavo okoliških krajev: Guri:če - Goričane, Jaebiana - Ljubljana, Maewu:de - Medvode, Wa:dja - Ladja, zapisala izgovorjavo imena prebivalca in prebivalke, Snaeča:n in Snaeča:nka, in pripovedovanje Andreja Vebra s Spodnje Senice o svoji življenjski zgodbi:

'Ja, nã'pãrve bã má:u puvé:do:u, k sãm že cẽ:u žiulé:ne nã kmẽ:tax, kokõ: smo žvẽ:l. nã mõ:rãm dẽrã:č, to j mõ:ja usnõ:yna zadẽ:wa pa mõ:j pukli:c, k'met. No, žvẽ:l smo bẽl swã:p. Rõ:jen sãm bi:u že u tã pẽr:u svatõ:vãn wõ:jsk, po vã's'te, sãm že pãrcẽ:j u lẽ:tax. Drũ:ya stwã:r pa 'je, dã že u tã pẽr:u svatõ:vãn wõ:jsk ni: bo bõ:x-vẽ:-kã:j urẽ:dãn žiulé:ne nã kmẽ:tax. 'No pa vãn'dãr, še kãr 'bõ: 'je, prãžvẽ:l smo 'se, čãp'rou je bo 'nãs kãr en cẽ:u 'kãp. Æ:mpãk sãvẽ:de, põ:j j pa pãr's'wa tã:le tã drũ:ya wõ:jska, bom čĩ:s nã krã:xk yuwõ:ru, nãm pãrdõ:yx, zãtõ: k se ur'ka ulẽ:če pãrdõ:yx, põ: pa nãu 'nãč zãnãmĩ:u. Põ:j j pa pãr's'wa tã drũ:ya svatõ:yna wõ:jska, žẽ: p'rãt svatõ:yno tã drũ:yo wõ:jsõ so se mõ:je sãstrẽ: purõ:čle, sãvẽ:de, fã:ntã stã tũ:t š'wa pu sõ:je, usã:k pu sõ:je se j ušĩ:mo:u kõ:kãr se j vẽ:du in z'no:u, še bõ:x dã se j mu 'kãm utãk'nõt. No, 'jãst sãm pa pãr's'u dã:m z wõ:jske, põ:j 'dãle tẽ: tã drũ:ye, sãm pa dã:m pãr's'u, pa ni bo ubẽ:nyã drũ:jya 'vẽč dumã: k á:ta pa má:ma. Jã: sãvẽ:de, 'dej s pa dã:m pãr's'u, j rẽ:ku á:ta, jã:, 'dej pa 'kãr dumã: us'tej pa zãč'no dẽ:wãt. Jã 'jãst sãrã yã ãn cã:jt ylẽ:do:u, sãm djã:u, kokõ: j pa 'dej u'se tõ:. Pa ubẽ:nyã ni bõ:, sãmã: stã b'wa. Mẽ:n pa rẽ:s ni drũ:jya kãzã:u põ:j - zãčẽ:t dẽ:vãt dumã:. Kuyã:, sãmã: stã b'wa. Bõ: j pa 'nãs, k sãm že pãr'd umẽ:nu, cẽ:u 'kãp utrõ:k, nãusãzã:dne stã bwa sãmã:, 'sej j bõ: kãr čũ:dãn. Am'pak, nẽ:j še to umẽ:s puvẽ:m, dã sãm 'jãst rẽ:s tã zã:dãn utrõ:k, pa dã so u'sã pãrẽ:t š'la, pa dã sãm že tã tri:nã:jsãt bi:u, pa vãn'dãr, sãmã: stã b'wa. 'Še é:nkrãt poydã:rjẽm, sãmã:, k sãm dã:m pãr's'u. 'No in tkõ: stã me dãr:zõwa nã kmãti:j. In sãm tkõ: spẽ:t naprẽ:j us'tõ:u 'tẽm, kãt sãm se rudi:u, in dã dõ:ns sãm še zmẽ:rej u sõ:j rõ:jstãn xĩ:š. Tõ: se prã:u, dã sãm cẽ:u žiulé:ne nã kmẽ:tax.

Odlomek iz diplomske naloge

Krajevna in ledinska imena

Odkod izvirajo imena krajev Zgornja in Spodnja Senica tudi starejši krajanjani ne vedo, medtem ko za imena krajev Ladja in Jeprca obstajajo domneve, bodisi zapisane bodisi v obliki ustnega izročila.

Andrej in Zorka Veber pojasnjujeta izvor imena kraja Jeprca: »Jeprga pomeni prenočišče ob cesti, možnost počitka in menjave konj ob furmanski poti. Tudi berači so v preteklosti prosili jeprge.« Pri imenu kraja Ladja pa gre za vodno krajevno ime in po vsej verjetnosti izhaja iz dejstva, da je bil v bližini jez. Zgolj domneva je, da je bilo v preteklosti sotočje Save in Sore v bližini ladenske cerkve in je zato nastal jez v dolini, druga možnost je ovira v rečni strugi. Delno to domnevo potrjuje sestava tal ob ladenski cerkvi. Kot sta namreč pripovedovala sogovornika, tu najdemo temnejši (sorški) in svetlejši (savski) »šoder«.

Anton Koblar je v Zgodovini sorške fare zapisal: »Lahko je mogoče, da so se todi včasih ladije posluževali za prevoznjo, ki bi bilo vasi dalo ime...« Med drugim navaja tudi podatek, da so Nemci prevedli ime kraja Senica v Schweinitz. Milko Kos v Gradivu za historično topografijo Kranjske navaja, da je Senica (Schweinitz) prvič omenjena že leta 1318, prav tako kot tudi Ladja (Schaph).

Predvsem prebivalci sosednje vasi Svetje, kjer so bili veliki gruntarji, so še ne tako dolgo nazaj uporabljali za naše kraje zbadljivko, poniževalen izraz »podrešetna«, tisto kar je zanič. Na Senici in Ladji so bile namreč v preteklosti le manjše kmetije.

Vsaka izmed vasi se ponaša tudi z zanimivimi ledinskimi imeni. Kronika župnije Reteče navaja Dolge njive, u Sluhih ali Slukih in Sodnek na Zgornji Senici. Na Spodnji Senici je Nžonova Brajda, poleg osrednjega dela vasi Ladja nad Soro pa so se ohranila še imena Ladenski graben, na Polini in Kurja vas.

Zgodba o rokovnjaču Dimežu z Ladje

Med krajanjani je še vedno živa zgodba o Dimežu, o katerem je na kratko pripovedoval Valentin Zdravko Veber z Ladje: »To je bil »faliran študent«, po imenu Janez Šifrer, ki se je izogibal vpoklicu v vojsko. Skrival se je v Brsniku, hribu nad Rakovnikom, in deloval kot rokovnjač. V Kotih v Brsniku ga je skupaj z ostalimi rokovnjači zalotil eden od domačinov z Ladje. Dimež ga je posvaril, naj ga ne izda žandarjem, a je to vseeno storil. Dimež je zato zanetil požar in na Ladji sta pogorela dva skednja. Dimež je deloval tudi v Besnici nad Kranjem, kjer v obdobju veselíc še vedno poznajo tudi denar, ki so ga poimenovali kar dimež. Po pripovedih je bila zapisana igra z naslovom Dimež, ki so jo igrali v Sori.«

Andrej Veber se tudi spominja, da je v prav v tej igri prvič nastopal kot igralec.

Sakralna in kulturna dediščina

V neposredni bližini stojita dve cerkvi, obe podružnici sorške fare. Jeprška cerkev, z lepim portalom in letnico 1512 na slavoloku, je posvečena sv. Nikolaju, zavetniku vseh prevoznikov po vodi in predvsem velikemu dobrotniku otrok. Stranska oltarja sta

Jeprška cerkev, 2005

posvečena sv. Luciji in sv. Magdaleni. Cerkev so prezidali v 17. stoletju, leta 1808 je pogorela, krajani oziroma farani pa se spominjajo obnove leta 1950, temeljite prenove notranjosti in zunanosti leta 1983 in v letu 2003 začete obnove zunanosti, od zvonika z novo bakreno streho in novim križem, vse do tal. Poslikava križanega Jezusa nad portalom, ki jo je narisala Maja Šubic, je iz leta 1994. Ker je cerkev, pod okrilje katere sodi večji del Zgornje Senice, ob glavni prometnici, se farani spominjajo tudi sv. Krištofa, zavetnika popotnikov in voznikov.

Zegnanjska nedelja ali semenj je na nedeljo po velikem šmarnu (15. avgust). Kot je v svojem dnevniku zapisal znani protireformacijski škof Tomaž Hren, je na polju za cerkvijo veliko kužno pokopališče, saj so prebivalci Svetja, Škofje Loke in Kranja okrog leta 1597 tukaj pokopali svoje umrle za kugo. Po ocenah jih je več kot tisoč.

Na Ladji, na vzpetini nad gorenjsko železnico, stoji cerkev sv. Petra, ki jo farani še vedno radi imenujejo cerkev sv. Petra in Pavla. Na informacijsko tablo, ki opozarja na pomembno kulturno dediščino, je zapisano, da je to enoladijska cerkev s pravokotno ladjo in triosminskim prezbiterijem iz 15. stoletja

ter barokizirana v 18. stoletju. Nadalje je navedeno, da so pod ometom freske iz tretje četrtine 15. stoletja, glavni oltar sv. Petra in stranski oltar sv. Notburge s sočasno poslikavo iz prve polovice 18. stoletja, križev pot pa delo Leopolda Layerja.

Anton Koblar v Zgodovini sorške fare sicer navaja, da je cerkev grajena v renesančnem stilu v 17. stoletju in prezidana najverjetneje leta 1776. Po njegovem mnenju je občudovanja vredna slika sv. Petra Mencingarjevo delo in slika sv. Notburge Layerjevo delo. Zapisal je tudi: »Ko sta 19. junija 1724 cerkvenik in njegova žena zvonila na Ladiji hudi uri, je udarila strela v zvonik in oba ubila. Vže l. 1661 se je tukaj opravljala maša zoper hudo uro; dajalo je 14 kmetov po eden šold na leto...«

Ob obnovi gorenjske železnice leta 1962 in 1963 je bil izveden poseg za utrditev terena

pod cerkvijo in trasa železnice se je cerkvi izognila. Pred desetletji so obnovili notranjost cerkve, leta 2003 pa prekrili streho. Žegnanjska nedelja ali semenj je na nedeljo pred malim šmarnom (8. september). Poleg Ladje spada k tej podružnici tudi Spodnja Senica, Rakovnik in del Goričan.

Kapelice, križi in znamenja

V Kroniki župnije Reteče najdemo opise, zgodovino in slike za Rdeči križ ob veliki cesti, Polenčev križ blizu zidanega Pušavnika ob cesti Škofja Loka – Jeprca in Polenčevo kapelico, ki deli Zgornjo Senico med dve fari. Znamenje pri Kopaču, prav tako na Zgornji Senici, je postavil Franci Kopač st. kot znamenje krščanstva in v zahvalo za srečno vrnitev po drugi svetovni vojni. Blagoslovljen je bil na Martinovo nedeljo, novembra 2001.

Na Spodnji Senici lahko postojimo še ob Koščakovem križu, Križu pri Jurmanu, pri Markovč' in križu na križišču sredi polja proti Svetju.

Na Ladji je kapelica pri Ferjanu, križ pod klancem ob odcepu v vas, Vahtarjev križ pri železniškem mostu in križ pri Krivčevi domačiji z razpelom, delom akademskega kiparja Franca Rotarja.

Polenčeva kapelica,
farna meja

Pomniki, pozdravne ter oglasne table

Svoj pomen in pričevanje o dogodkih iz preteklosti imata tudi dva pomnika, ki so ju krajanji postavili ob današnjem Domu KS Senica; leta 1973 pomnik kmečkim uporom in leta 1977 pomnik igri Veriga. Oba je oblikoval Peter Jovanovič, kipar samouk iz Poljanske doline. Hrastova skulptura ob 400-letnici kmečkih uporov je prikaz treh obdobj; obdobja kmečkih puntov, partizanskega boja in sedanjosti, napis na spominskem obeležju Verigi pa se glasi:

Pomnik kmečkim uporom, 1973

Odpravi s sebe verigo in jenjaj prst
iztegovati proti bližnjemu,
Krajanji Finžgarju.

Oba spomenika sta bila strokovno obnovljena leta 2003, prav tako kot tudi spomenik žrtvam vojne, ki ga je leta 1982 odkrila krajevna organizacija ZZB NOV, z navedenimi dvanajstimi imeni žrtev vojne in napisom:

V spomin žrtvam 1941 - 1945
Za svobodo dali ste življenja vaša,
da branimo slovensko zemljo
dolžnost je naša.

Idejo za pozdravno tablo Sorškemu polju ob vstopu v vas Spodnja Senica iz smeri Ladja je dal Valentin Zdravko Veber. Napis je izdelal Franci Kopač st. in je citat iz pesmi Simona Jenka Na Sorškem polju:

Pozdravljeno Sorško polje,
kjer moji očaki v grobih leže,

K lepšemu zgledu kraja svoje dodajo tudi miniaturni kozolci, ki zadnja leta informirajo krajanke o dogajanju v vasi in okolici.

Miniaturni kozolci ali oglasne table

Pozdravna tabla Sorškemu polju

Podobo krajev dopolnjujejo stare lipe pri gramoznici na Jeprci, pri Krevsovih na Senici in Plenovih na Ladji. Svojevrsten pogled na ravnino Sorškega polja nudijo tudi značilne groblje. Ko so kmetje čistili in urejali polja, so namreč znosili kamenje na kupe in skozi leta jih je preraslo grmovje.

Začetki gradnje doma krajanov, 1961

S prostovoljstvom za dobrobit kraja

Krajevna skupnost Senica, za kakršno smo se odločili pred četrto stoletje, združuje danes okrog 750 krajanov treh naselij na levem bregu reke Sore, na robu ravnine Sorškega polja.

Zgornja in Spodnja Senica sta gručasti naselji, katerih prebivalci so se naučili živeti v sožitju z naravnimi in ustvarjenimi danostmi in omejitvami: z reko Soro, z gorenjsko železniško progo in z lokalno cesto, medtem ko je prostorski razvoj Ladje narekovala še Tovarna papirja Goričane s svojimi vizijami, zato je danes to naselje razdeljeno na več skupin hiš.

Prvih 35 let pod okriljem SZDL (1945 - 1980)

Predsedniki odbora oziroma konference SZDL Ladja - Senica: Milan Tehovnik, Vinko Tehovnik, Tomislav Oblak, Vinko Žabkar, Jože Pustovrh, Peter Bernard, Leopold Kalan, Andrej Bernard in po letu 1980: Marjan Koščak, Florijan Luštrek.

Druženje, prostovoljno delo in »pucanje kljuk« na vratih političnih veljakov in nosilcev združenega dela so izrazi, s katerimi se da najlažje opisati povojno dogajanje in razpoloženje v krajih na levem bregu reke Sore, ki so danes povezani v enotno

Andrej Veber

Krajevno skupnost Senica.

»Vedno je bila na začetku le želja po novi pridobitvi in prazna denarnica. Vse je bilo na »fehtariji« in prostovoljnem delu. Delo je tisto, ki je ljudi ves čas združevalo. Toliko delavnih ljudi, kot je bilo pri nas pred vojno in takoj po njej, bi težko še kje našli,« pravi Andrej Veber, Markov s Sp. Senice, predsednik ali pa vsaj član mnogih gradbenih odborov, delegacij in pripravljalnih odborov za prireditve, pa tudi družbenopolitičnih organizacij in skupnosti. Za svoje dolgoletno delo na različnih področjih in dvig kvalitete bivanja v kraju je leta 2003 prejel plaketo občine Medvode, četudi ne bi bilo po mnenju mnogih nič narobe, če bi prejel celo naziv častnega občana. Prav tako sta Plaketo občine Medvode za zasluge na celotnem področju komunale, kulture, kmetijstva in nasploh

družbenega in družabnega življenja v kraju in širše prejela tudi Valentin Zdravko Veber in Tine Križaj.

Most v Goričanah

Mrliški voz in pogrebni odbor

Vodovod sedmih vasi

Dom družbenih organizacij in spominska obeležja

Viseči most čez reko Soro na Spodnji Senici

Rekonstrukcija in asfaltiranje ceste

Most čez reko Soro v Goričanah (1947)

Prva v nizu prostovoljnega dela je bila izgradnja mostu čez reko Soro v Goričanah, ki so ga Nemci minirali tik pred odhodom, 7. maja 1945, malo pred polnočjo. Dan kasneje so zrušili tudi železniški most. Tovarna celuloze Goričane je sicer zgradila zasilno brv, da so lahko vsi delavci prišli na delo, kar za ostale prebivalce, še posebej tiste, ki so živeli na eni strani in imeli obdelovalno zemljo na drugi strani reke, še zdaleč ni bilo dovolj. »Na poroko v Soro sem se moral peljati skozi Medvode. Čez reko vse do Škofje Loke namreč ni bilo mogoče z vprežno živino in orodjem,« se spominja Andrej Veber. Najprej je bilo potrebno prepričevanje odgovornih, da je most potreben, sledilo je zbiranje lesa, prostovoljno delo krajanov, pomoč vojske in tovarniških delavcev. Most je bil uradno dan v uporabo že v drugi polovici leta 1947. Sledila je veselica na Markovem vrtu na Senici. Pri Markovčvu so v času gradnje mostu potekali tudi vsi sestanki gradbenega odbora, tako kot kasneje v času največje naložbe v povojnem času – izgradnji vodovoda.

Mrliški voz in pogrebni odbor (1953)

Pobudnik za nakup mrliškega voza, saj so bile naše vasi preveč oddaljene od pokopališč, je bila organizacija Rdeči križ. Ohranjeni so dokumenti o nabavljenem materialu in nakupu

Mrliški voz na zadnji poti

vprežnega voza kočije z datumom 8. november 1953 in seznam o opravljenem prostovoljnem delu ter darovanem materialu za mrliški voz in lopo. Tudi v ta namen so bile organizirane veselice. Prvi odborniki so bili Anton Mihovec z Ladje, ki je poskrbel za postavitev odra na domu, Franc Jamnik s Sp. Senice, ki je urejal razpored, prijave, izposojo in vzdrževanje voza, in Janko Tehovnik, ki je opravil prevoz s konjsko vprego. »Polenčev ata je bil tisti, ki se je najbolj prizadeval, da bi kupili mrliški voz. Žal je umrl pred nakupom, zato se spominjam pripovedovanja, da so si šli v Šentvid sposodit mrliški voz, da so ga lahko peljali na zadnjo pot tako, kot si je želel,« pripoveduje Milan Tehovnik - Pelkov, ki je bil dolga leta zadolžen za pogrebne govore pokojnikom z Zg. Senice, podobno kot Andrej Veber za Sp. Senico in Franc Jurman za Ladjo. Kot se še spominja, so mrliški voz, ki so si ga za prevoz pokojnikov izposojali iz vseh okoliških krajev, prodali sredi sedemdesetih. »Prej pa so vsi daleč naokrog vedeli, kje je Senica, saj smo jim pokojnike peljali na zadnjo pot.«

Glede na to, da so krajan Senice in Ladje pokopani predvsem na sorškem in reteškem pokopališču, so krajan pomagali skrbeti za njuno podobo in obnovo, bodisi s prostovoljnim delom ali finančnimi sredstvi. Vsak dosedanji poskus, da bi pokojnike pokopali kje drugje, morda celo na novem pokopališču, so krajan zavrnil, saj jih predvsem na sorško in tudi reteško pokopališče veže stoletna tradicija in družinski grobovi.

Vodovod sedmih vasi (1955 - 1959)

»Malo je takih vasi, ki bi bile tako povezane, da bi zmogle tako akcijo, kot je izgradnja vodovoda - sedem vasi v štirih letih. Vse je zapisano - kdo je koliko plačal za priključek, kdo je delal in tudi kdo ni. Bogato družabno življenje in prireditve, kot je bila na primer »Kmečka ohcet«, je bila tudi denarna osnova za nadaljnje delo. Na različne načine smo namreč zbirali denar, da smo lahko delali naprej,« se še vedno z zanosom spominja Andrej Veber. Na seji 28. septembra leta 1958 je po minuti molka za pokojnim bratom Francem Vebrom prevzel funkcijo predsednika Vodovodne skupnosti vasi Goričane, Rakovnik, Sora, Dol, Zgornja in Spodnja Senica ter Ladja. Vodovodna skupnost, v kateri je imela

Gradnja vodovoda čez reko Soro, 1956

vsaka vas svoje predstavnike, je bila ustanovljena že leta 1954. Gradnjo so začeli leto kasneje, ko je bil izdelan glavni projekt in kljub omejenim finančnim sredstvom zgrajeno zajetje na Senici in rezervoar v Sori. »Neoporečno pitno vodo smo pred tem iskali kar nekaj časa. V vse vodnjake na tem našem koncu, skopane tudi 40 metrov globoko, smo metali barvo, da bi videli, kje ob Sori se bo le pojavila. Pa nič. Potem se je inženir Kandus odločil in rekel, da bomo »kopali kar tukaj«. In smo.

Prvi curki vode so bili tako močni, da je droban pesek metalo kar v zrak. Spet smo preverjali, le od kod prihaja ta voda, vendar brez uspeha. Strokovnjaki so kasneje ugibali, da najbrž priteče izpod Krvavca, drugi spet da izpod Jošta. Vem samo to, da je voda dobra,« je naš sogovornik prepričan še dandanes.

Vsled pomanjkanja denarja so gradnjo vodovoda po letu dni predaha nadaljevali leta 1957. Voda je iz cevi pritekla 29. novembra 1958, vsa dela pa so bila zaključena leto kasneje. Slovesno odprtje vodovoda ob zajetju in družabno prireditve na Markovem vrtu so v čast praznika dela pripravili 3. maja 1959 pod okriljem občinskega odbora SZDL. Iz ohranjenega

Odborniki vodovodne skupnosti
v sprevedu do zajetja

Množica na slovesnost
ob odprtju vodovoda, 1959

slavnostnega govora lahko izvemo, da so materialni stroški znašali 16 milijonov dinarjev, da je »186 interesentov za vodo iz vseh sedmih vasi v času gradnje položilo v zemljo več kot sedem kilometrov azbestno - cementnih cevi in opravilo skoraj 70 tisoč delovnih ur, kar je toliko, da bi 25 najetih delavcev moralo garati celo leto«.

Valentin Zdravko Veber - Krivčev z Ladje, ki je v vodovodni skupnosti opravljal dela blagajnika in vestno zbral popise opravljenih del, se še natančno spominja: »Cena hišnega priključka na vodovodno omrežje je bila 250 delovnih ur ali 12.500 dinarjev na gospodinjstvo, oziroma 120 delovnih ur ali 6 tisoč za ostala gospodinjstva v hiši. Glede na višino katastrskega dohodka je občina predpisala še dodatne delovne ure, na vsakih 1000 dinarjev še 1,8 ure. Večina njih je vendarle želela z delom priti do pitne vode. Denar, zbran na veselicah, smo v veliki meri namenili nakupu dragih vodovodnih cevi, tudi za hišne priključke«.

Sredi leta 1957 je vodovod sedmih vasi prevzel v upravljanje Svet za komunalne in stanovanjske zadeve občine Medvode in ga leta 1960 oddal v upravljanje Komunalnemu

Oder s slavnostnimi govorniki

podjetju občine Medvode. Takrat so se odborniki vodovodne skupnosti sešli na 31., zadnji seji in svoje delo ocenili za naporno, vendar uspešno. »Nikoli v življenju jih nisem več toliko »preslišal« kot ravno takrat, ko sem od hiše do hiše hodil in ljudi prepričeval, kako pomembna akcija je izgradnja vodovoda. Med njimi so bili tudi taki, ki so me spodili iz hiše, drugi so bili prepričani, da bodo imeli za vse večne čase na dan dovolj le eno vedro vode, spet tretji so dvomili, kakšna bo voda iz pipe. Ko je pri nas iz pipe pritekla voda, so sosedje prihajali k nam preverjat, če je voda taka, kot mora biti.

Pa je bila,« se spominja Franci Kopač, ki je bil odbornik v vodovodni skupnosti za Zg. Senico skupaj z velikim navdušencem za vodovod Janezom Bernardom – Perkovim. Ve pa povedati, da so bila prvo, kar so krajanje te vasi skupaj zgradili po vojni že leta 1946 in leto kasneje, betonska korita za pranje perila ob studencu na Zg. Senici, namesto prejšnjih lesenih. Vsako gospodinjstvo v vasi je moralo prispevati po 50 dinarjev za nakup materiala.

Dom družbenih organizacij (1961 – 1970) oziroma Dom KS Senica

Enotno mnenje vseh krajanov, ki se še spominjajo teh časov, je, da bi bilo brez družabnosti v kraju pol manj narejenega. Vaščani obeh Senic in Ladje so takoj po vojni živeli bogato kulturno in družabno življenje. Vaje gledališke skupine in sestanki ostalih družbenih organizacij so potekali kar pri Košeninovih doma, po domače pri Matjaževih na Sp. Senici, predstave, prireditve in veselice pa po okoliških vrtovih in dvoriščih. Krajanje vedo povedati, da so pri »Matjaž imeli vse, celo plesali smo tam, pa je bilo srebrno priznanje OF edino, kar smo lahko dali mami Mici«. Zato se je že konec petdesetih porodila ideja, najbolj goreče pri takratnemu občinskemu kurirju Tomislavu Oblaku – Ta Velknmu z Zg. Senice, da potrebujejo kulturni dom ali vsaj klubsko sobo. S slednjim so se sprijaznili, ko so ugotovili, da je vse skupaj prevelik zalogaj. Gradbeni odbor so ustanovili že leta 1961, ko so kupili zemljišče, pripravili les, navozili gramoz, zakoličili in izkopali gradbeno jamo za temelje.

»Obljubili so nam, da nam bodo pomagali. Prispevali naj bi za tista dela, ki jih sami ne bi zmogli, za nakup cementa, opeke in podobnega. Vendar so se dela ustavila. Predračun za naš dom je zelo skromen - 3,5 milijona dinarjev. Dobili smo okoli 300 tisoč dinarjev, medtem ko smo sami doslej prispevali 160 tisoč dinarjev in 1000 prostovoljnih ur,« je za Občinske razglede že leta 1963 povedal Milan Tehovnik - Pelkov, ki je takrat opravljal funkcijo predsednika vaškega odbora SZDL Ladja – Senica. Prvotni načrti za dom so bili bistveno bolj ambiciozni, kot so bili kasneje realizirani, saj so vključevali tudi dvorano z odrom in garderobami. Ker denarja ni bilo dovolj, so se odločili za etapno gradnjo in pri tem je tudi ostalo. »Železo in cement za gradnjo smo kupili s sredstvi igralske skupine. Pol klobase in liter vina smo si privoščili, vsa ostala sredstva od prodanih vstopnic doma in na številnih gostovanjih pa smo

Slovesnost ob odprtju, 1970

prispevali za dom. Dobrih deset let smo ga gradili, kar za tiste čase niti ni bilo tako neobičajno. Eno leto smo celo samo hranili denar, da smo potem spet lahko delali. Mi mlajši smo morali kar precej »kljuk spucat«, da smo zbrali dovolj denarja za dom,« razpoloženje opisuje takratni vodja igralske skupine Tine Križaj - Polenčev z Zg. Senice. V čast 25-letnice osvoboditve so Dom družbenih organizacij na Spodnji Senici, kot se je

Odkritje obeležja kmečkim uporom, 1973

postavili obeležje ob 400-letnici kmečkih uporov na Slovenskem, ostali, predvsem Andrej Veber, pa so jo z velikim navdušenjem sprejeli. Pravi, da je podobna obeležja občudoval drugod po Sloveniji. Obeležje je oblikoval kipar samouk Peter Jovanovič iz Poljanske doline in v hrast izdolbel motive iz treh obdobj - obdobja kmečkih puntov, partizanskega boja in sedanosti, upodobljene z motivom klasja kot simbola svobode. Slovesno, skupaj s

Povorka skozi vas, 1977

sprva imenoval današnji Dom KS Senica, slovesno odprli šele 9. avgusta 1970 in po končani slovesnosti nadaljevali z veselico na Markovem dvorišču. Slabi dve leti kasneje so odborniki krajevne konference SZDL na eni izmed sej med drugim obravnavali pritožbo, da se mladina, ki ima vsako nedeljo v domu ples, nekulturno obnaša in da pleše »v skoraj temnem prostoru ob slabi razsvetljavi«. Prisotnim mladincem so razložili glede discipline in jim naročili, naj se ne zgledujejo po onih v večjih mestih in naseljih.

Dom je torej služil svojemu namenu in urejala se je tudi njegova okolica. Valentin Veber Zdravko je dal idejo, da bi ob njem postavili obeležje ob 400-letnici kmečkih uporov na Slovenskem, ostali, predvsem Andrej Veber, pa so jo z velikim navdušenjem sprejeli. Pravi, da je podobna obeležja občudoval drugod po Sloveniji. Obeležje je oblikoval kipar samouk Peter Jovanovič iz Poljanske doline in v hrast izdolbel motive iz treh obdobj - obdobja kmečkih puntov, partizanskega boja in sedanosti, upodobljene z motivom klasja kot simbola svobode. Slovesno, skupaj s povorko in prikazom kmečkih opravil, so ga odkrili 23. septembra 1973.

Štiri leta kasneje, 14. avgusta 1977, so podobno slovesno odkrili še Jovanovičevo upodobitev ljudske igre Veriga. Ob tej priliki so ponovno pripravili kulturni program in povorko s prikazom kmečkih opravil, orodja in mehanizacije.

Prikaz kmečkih opravil, 1977

Krajevna organizacija ZZB NOV Senica, pod vodstvom predsednika Andreja Vebra in tajnika Nika Curka, ki je slabo leto pred tem razvila svoj prapor, je na dan borca, 4. julija 1982, slovesno in s kulturnim programom odkrila tudi spomenik žrtvam vojne 1941 - 1945.

Mladina je medtem že opravila veliko delo z izkopom mehke podlage in nasutjem trdega materiala za košarkaško igrišče ob Domu, zato so že razmišljali, kako pridobiti občinska sredstva za betoniranje ali asfaltiranje.

Viseči most čez Soro na Spodnji Senici (1971)

Že septembra leta 1968 je narasla Sora ponovno močno načela visečo brv na Ladji, zato so morali otroci v šolo v Soro čez most v Goričanah. Zbrani na masovnem sestanku dva meseca kasneje so podali ugotovitev, da tisti z Zgornje Senice za pot potrebujejo sedaj kar dve uri. Imenovali so delegacijo, ki naj bi šla na občino in odgovornim prenesla željo, da se nov viseči most začne takoj graditi. Po burni razpravi so se namreč zedinili in dali prav

Prvič čez nov viseči most, 1971

tistim, ki so že prej menili, da staro brv ni vredno več popravljati, saj jo reka vse prevečkrat poškoduje. Podobno je pred tem dodobra načela tudi zgornjeseniško brv, kjer so krajani prav tako ocenili, da ni vredna popravila. Poleg tega so se potovalne navade krajanov močno spremenile.

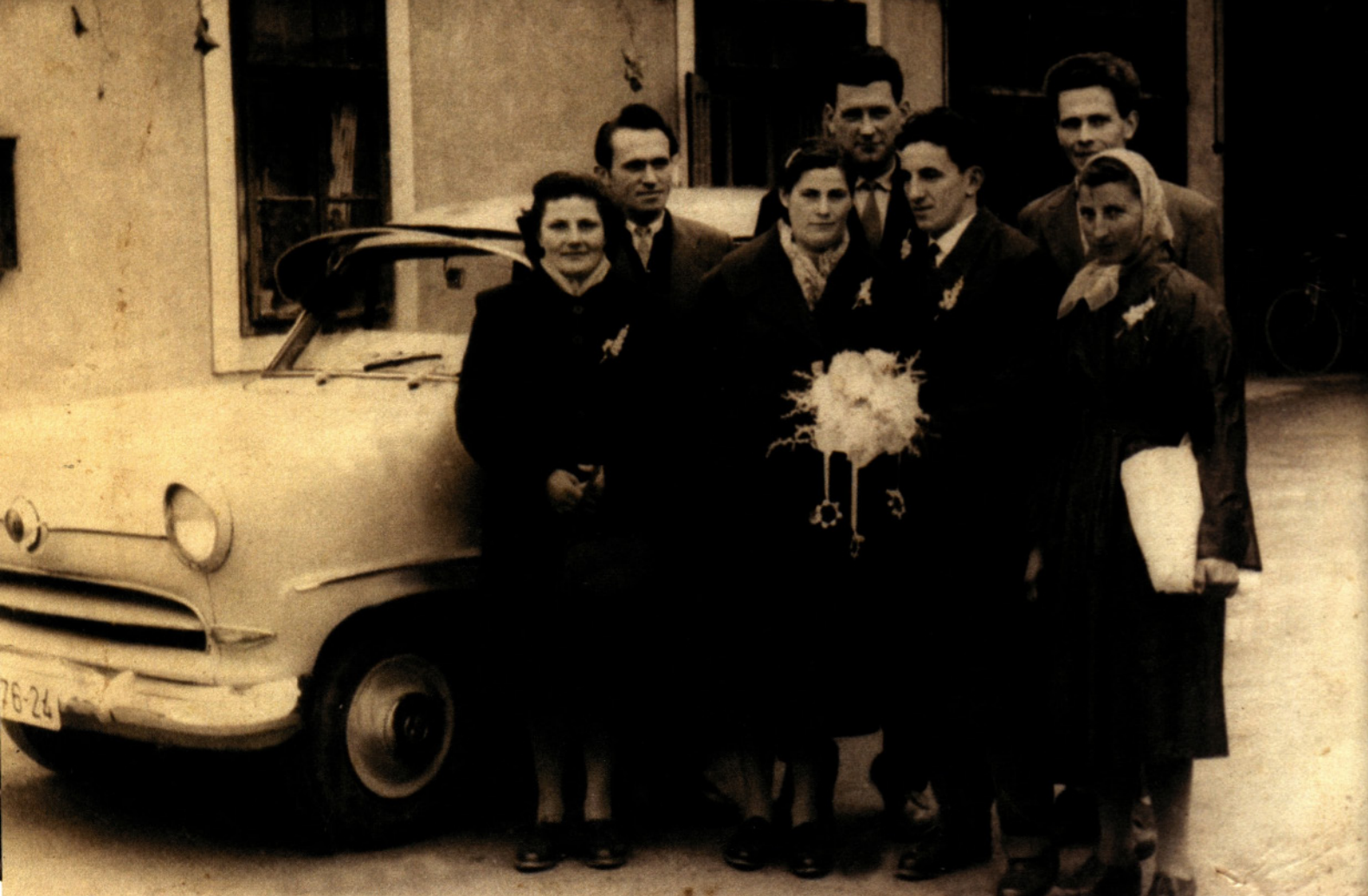
»Okrog tega, kje naj bi stala nova brv, ni bilo enotnega mnenja. Sedanja je približno 200 metrov višje od prvotne ladenske, katere ostanki se vidijo še danes,« ve povedati Valentin Zdravko Veber, ki je bil kasneje zadolžen tudi za kulturni program ob predaji novega visečega mostu v uporabo. Ker se

gradnja kar precej časa ni premaknila z mrtve točke, lahko v zapisniku izredne seje odbora SZDL Ladja - Senica v začetku leta 1970 preberemo dogovor odbornikov, da zaobidejo občino, gredo kar sami na razgovor z vodilnim v gradbenem podjetju Tehnik iz Škofje Loke in jih pobarajo kako in kaj, predvsem pa kdaj. Čeprav se je sprva načrtovalo skupno odprtje tako Doma družbenih organizacij kot tudi brvi čez reko Soro na Spodnji Senici, so slednjo slovesno predali namenu dobrega pol leta kasneje, 2. maja 1971, v počastitev 30. obletnice OF.

Ni bilo naključje, da so slovesne otvoritve vedno povezali z okroglimi in manj okroglimi obletnicami in drugimi pomembnimi dogodki iz polpretekle zgodovine ter nanje vabili odločilne osebe iz družbenopolitičnega in gospodarskega življenja. Vedno so namreč imeli v mislih že novo pridobitev, ki bi izboljšala kvaliteto življenja v kraju.

Glavna prometnica skozi vasi (1974)

»Obljubili so nam, da bomo cesto lahko delali, če bomo dali zemljo brezplačno,« niza dejstva Andrej Veber, ki je poleg Petra Bernarda - Perkovega z Zg. Senice, dal največji kos zemlje za bodočo rekonstruirano in asfaltirano cesto od Tovarne Celuloze skozi vasi vse

Prvi avtomobil na Senici

do priključka na cesto proti Škofji Loki. V šestdesetih letih si vaščani namreč niso mogli več zatiskati oči pred dejstvom, da cestna povezava skozi vasi ni več dostojna času in naraščajočemu motornemu prometu.

Že ob začetku gradnje Doma družbenih organizacij so se znašli pred zagato, kako naj bi do predvidenega prostora pripeljal tovornjak s prikolico, poln zidakov za dom. »Na Senico tovornjak s prikolico enostavno ni mogel, zato smo ga morali pri Markovih zapornicah razložiti. Cesta je bila kolovoz, napol poljska pot. Leta 1963 smo jo razširili. S konjem sem na vsaki strani odoral po štiri brazde, zemljo smo odkopali in iz naših jam navozili pesek. Tako smo prišli do ceste, po kateri se je lahko peljal tudi avto,« se prvih večjih del na cesti spominja Tine Križaj. O asfaltu so začeli krajani razmišljati predvsem, ko so bile vasi zavoljo rekonstrukcije in elektrifikacije železnice že sicer precej »razkopane«. V zapisniku zbora volivcev na začetku leta 1964 je namreč med drugim omenjeno, da sta Tomislav

Oblak kot takratni predsednik SZDL Ladja – Senica in odbornik Milan Tehovnik problematiko tako Doma kot cest predstavila odgovornim na občini Ljubljana – Šiška, vendar naletela na gluha ušesa.

Čez pet let so volivci na »masovnem sestanku« izvolili gradbeni odbor za cesto in za predsednika imenovali Milana Tehovnika. Iz Krajevne skupnosti Medvode je za popotnico prejel dopis, da sicer razumejo potrebe krajanov, vendar pa da »asfalta nimajo celo v tistih krajih, kjer prebivalci plačujejo prispevek za uporabo mestnega zemljišča«. Hkrati so mu dali vedeti, da brez prispevka krajanov prav gotovo ne bo šlo. Nič drugače ni bilo na občinski ravni. Na izrednem sestanku je predstavnikom skupščine občine Ljubljana – Šiška leto dni kasneje, ko so si ti ogledali tudi stanje na terenu, še enkrat razložil, da je asfaltiranje ceste potrebno predvsem zato, da bi lahko avtobusno zvezo med Škofjo Loko in Medvodami vzpostavili tudi skozi vasi. Postregel jim je z naslednjim argumentom: »62 otrok vsak dan hodi ali se vozi s kolesom skoraj v štiri kilometre oddaljeno šolo v Preski, kar je nevarno in v zimskem času tudi oteženo. Poleg

Milan Tehovnik

otrok je še 150 ljudi, ki hodijo na delo. Prepričan sem, da bi bilo za transportna podjetja to pozitivno, saj bi naletela na večji promet kot na Jeprci.« Odgovorni so se z njim strinjali, vendar dodali, da morajo volivci vendarle razumeti, »da zaradi težkega finančnega stanja občine in zaradi velikih potreb po asfaltiranju drugje po občini....«, asfalta še nekaj časa ne bo. Na zboru volivcev tri leta kasneje je odgovornim možem predstavil podatke, ki jih je zbral Tomislav Oblak. Preštel je namreč promet po tej cesti od šeste ure zjutraj do šeste popoldne in zabeležil: 180 avtomobilov, 69 traktorjev, 111 mopedov, 121 kolesarjev in 73 pešcev. Dodal je še argument, da se v hišah ob cesti zavoljo prahu, ki ga dvigajo vozila, komaj da živeti.

Po burni razpravi so krajanje vendarle sprejeli sklep, da bo predpisan prispevek za cesto znašal na gospodinjstvo 1000 dinarjev, za vsak osebni avto še 600, za traktor 700 in za tovornjak 2000 dinarjev. Da bi bilo pravično tudi za tistih nekaj prebivalcev na levi strani železniške proge na Ladji, so izglasovali polovični popust na gospodinjstvo, medtem ko so bili dolžni ostale obveznosti poravnati v celoti. Za financiranje gradnje, rekonstrukcije in asfaltiranje ceste skozi naselje Ladja ter Spodnja in Zgornja Senica je bil sredi leta 1974 vendarle razpisan samoprispevek.

Še danes se spominja vseh malih zagat na cesti: »Vse je bilo že pripravljeno za gradnjo, ko so prišli novi predpisi, da tako ozkega asfalta ne smejo več položiti. Pa smo morali pripraviti nove načrte... Rečeno je bilo, da bo narejen asfalt le od tovarne do Doma družbenih organizacij, pa smo posredovali. Ali je bilo odločilno naše posredovanje ali kakšen drug vzrok, pomembno je le, da so še isti dan začeli kopati na drugi strani, od škofjeloške ceste proti vasem in to vse v eni etapi.«

Uradno odprtje nove ceste, združeno s proslavo delovne zmage v okviru KS Medvode, je bilo 13. oktobra 1974. Po čisto svežem asfaltu so se v povorki zapeljali na skirojih, kolesih, motociklih, avtomobilih, traktorjih... skratka z vsem, kar se pelje in gre. Vse tri vasi skupaj naj bi tedaj premogle 57 osebnih avtomobilov, 16 traktorjev in 2 tovornjaka. Ko je bil na cesto skozi vasi položen asfalt, bi bilo skoraj bogokletno razmišljati, da naj

Prva uradna vožnja po novem asfaltu, 1974

otroci še kar naprej pešočijo ali se s kolesom vozijo v šolo v Presko. Tako kot za vse, se je bilo potrebno tudi za prevoz otrok v šolo še pošteno boriti. »Podučil sem se, da otrokom pripada prevoz v šolo, če so od nje oddaljeni več kot 4 kilometre. Usedel sem se na motor, okrog kolesa navezal cunjo in štel, kolikokrat se bo zavrtela. Od železniškega mostu na Senici do šole v Preski sem nameril dobrih 3900 metrov. Naslednji dan sem stehal šolsko torbo Franceljnov Jožice in tehtnica je pokazala dobrih sedem kilogramov. Ko me je takratni ravnatelj šole vprašal, če sem kaj razmišljal, koliko bi sploh stal prevoz otrok v šolo, sem mu odgovoril z vprašanjem, če je kaj videl naše otroke, ko vsi mokri in utrujeni prihajajo v šolo s sedem kilogramov težko torbo na ramah. Prevoz je bil vendarle organiziran, vse dokler niso naši otroci začeli hoditi v šolo na Svetje,« se še spominja Milan Tehovnik.

25 let pod okriljem KS Senica (1980 – 2005)

Medtem se je vaščanom že zastavljalo vprašanje, kakšna naj bo bodoča lokalna organiziranost prebivalstva, ki je bilo vse od leta 1963, ko je bila ukinjena občina Medvode v današnjem obsegu, pod okriljem občine Ljubljana - Šiška. Zakaj in kako razdeliti prej enotno Krajevno skupnost Medvode? Odločili so se za samostojno KS Senica.

Strojna skupnost in strojna lopa

Vaška trgovina

Lopa za gasilsko orodje in požarna varnost

Telefonija in kabelska televizija

Krajevne ceste

Urejanje prostora in okolja

Nova lokalna samouprava in zadruga Senica com

Šolski okoliš

Varstvo narave in ekologija

Mandat 1980 – 1984, predsednik Tine Križaj:

»Svet novoustanovljene KS Senica je najprej poskrbel za ureditev in opremo prostorov Doma KS Senica, predvsem vaškega lokala. Sicer pa smo več časa namenil problematiki komunalnega urejanja kraja, kot je vodovod, avtobusne povezave, telefonija, razširitev pokopališča v Sori, javna razsvetljava in urejanje cest in poti.

Obravnavali in odločali smo o številnih dokumentih s področja prostorskega planiranja in varstva okolja ter sprejeli odločitev o spremembi šolskega okoliša. Veliko naporov smo vložili v pridobivanje zemljišča za načrtovano strojno lopo in trgovino.«

Ostali člani sveta KS Senica: Milan Tehovnik, Andrej Bernard, Franc Jamnik, Jožef Dolinar, Franc Lamprecht, Branko Kuralt, Andrej Veber, Martin Črešnik, Janko Štrukelj, Janko Padar, Cvetka Avguštin Frece, Valentin Veber, Franc Jurman in Milan Starman.

Mandat 1984 – 1988, 1988 – 1992, predsednik Andrej Bernard:

»V tem času so bili napravljeni precejšnji premiki na področju komunale, telefonije in kabelske televizije, največji dosežek pa je bila vendarle izgradnja trgovine, v kateri je s

svojim delom sodelovalo prek 100 krajanov, s finančnimi sredstvi pa 80 gospodinjestev. V celotnem obdobju dveh mandatov smo se svetniki in krajanji ukvarjali še s številnimi drugim zadevami, kot so Pot po robu na Ladji, avtobusne povezave krajev, požarna bazena in požarne omarice ter gasilni aparati po gospodinjestvih, dvig podtalnice zaradi polnjenja akumulacijskega jezera HE Mavčiče, obnova brvi čez reko Soro na Sp. Senici, asfaltiranje igrišča in ograja igrišča pri Domu KS Senica, prometa signalizacija, problem industrijske cone tovarne Goričane in bivšega kopališča na Sori. Reševali smo problem nameravane preselitve krajanov Ladje in s tem povezano legalizacijo pozidave na robu nad železniško progo.«

Ostali člani sveta KS Senica: Tine Križaj, Milan Tehovnik, Alojzij Kristan, Tomaž Oblak, Janez Možina, Andrej Veber, Franc Lamprecht, Rajko Jurman, Franc Poljanec, Franc Jurman, Valentin Veber, Marijan Čarman, Franc Jamnik in Branko Kuralt.

Mandat 1992 – 1999, predsednik Janez Mihovec:

»Svet KS Senica se je v tem podaljšanem mandatu ukvarjal predvsem z vprašanjem, kako vse premoženje, ustvarjeno z delom krajanov in njihovimi sredstvi, ohraniti v lastnih rokah in kako doseči, da se bo glas KS Senica slišal tudi v občinskem svetu nanovo ustanovljene občine Medvode. Z enotno akcijo nam je uspelo ohraniti tudi šolski okoliš.«

Ostali člani sveta KS Senica: Tomaž Luštrek, Florijan Luštrek, Bernardka Veber, Valentin Veber, Milan Škulj, Franc Poljanec, Zoran Črešnik, Janez Deželak, Adolf Košenina, Jožef Dolinar, Andrej Bernard, Jožef Ložar, Roman Tehovnik in Franc Križaj.

Mandat 1999 – 2002, 2002 – (2006), predsednik Roman Tehovnik:

»Način življenja nas vse bolj zapira vase in žal mi je, da je bogato družabno življenje v zadnjih letih nekako zamiralo, zato smo ga pod okriljem KS Senica in KUD-a poizkušali čim bolj poživiti. Obnovili smo organizacijo vsakoletnih očiščevalnih akcij, obudili postavljanje prvomajskega mlaja in kresovanja, uvedli prednovoletna srečanja krajanov, leta 2001 začeli z organizacijo prireditve Vesela harmonika in leta 2002 še s pripravo veleslalomske »tekme« Zlata sredina. Na ostalih področjih nam je za gospodinjestva v krajevni skupnosti uspelo pridobiti hišne zabojnike, odkupiti strojno lopo in klubsko opremo v kletnih prostorih Doma KS Senica, ki smo ga uspeli uspešno in temeljito obnoviti, skupaj s spominskimi obeležji, in urediti njegovo okolico. Naš trud je bil potrjen in poplačan tudi s priznanjem Turistične zveze Medvod za najlepše urejeno krajevno skupnost v Občini Medvode.«

Ostali člani sveta KS Senica (1999 - 2002): Tomaž Luštrek, Grega Bizjak, Tine Križaj, Branko Bernard, Marliza Podlogar, Marija Kunstelj, Peter Šink in Adolf Košenina.

Člani sveta KS Senica (2002 - 2006): Tine Križaj, Jože Dolinar, Tomaž Luštrek, Grega Bizjak, Andrej Košenina, Marliza Podlogar, Peter Šink in Adolf Košenina.

Medvode
zelena
vrata
glavnega
mesta

**Turistična zveza Medvod
Odbor za turizem in gostinstvo**

podeljujeta

PRIZNANJE

Šenici

za najlepše urejeno vas

v tekmovanju na področju turizma,
urejanja in varstva okolja

**„MOJA DEŽELA - LEPA
IN GOSTOLJUBNA 2003“**

Medvode, 23. vinotok 2003

**Turistična zveza
Medvod**
predsednik:

Karel Vernik

**Odbor za turizem in
gostinstvo**
predsednik:

Aleksander Bartol

Priznanje za najlepše urejeni kraj

Strojna skupnost in strojna lopa

Maja leta 1980 se je na referendumu kar 80,5 odstotka volivcev treh vasi odločilo za samostojno KS Senica. »Zato, ker nismo hoteli biti več pozabljen »rekel« nekje na obrobju občine,« se je že pred časom slikovito izrazil Valentin Križaj, ki je bil na prvi seji, 2. oktobra 1980, izvoljen za predsednika krajevne skupnosti s štiriletnim mandatom.

Tine Križaj

Že pred tem je bil tajnik Strojne skupnosti kmetov na Senjci, ki jo je 22 kmetovalcev ustanovilo sredi leta 1979. Živ je še spomin, da so prvi žitni kombajn na Senico pripeljali 10. julija 1979 in ga zapeljali pod Matjažev kozolec. Zanj je bil odgovoren predvsem blagajnik skupnosti Dolfi Košenina, ki je opravil strojni izpit za delo in upravljanje z njim. Da je bil kombajn pod ključem, so sicer naredili zasilno leseno lopo, hkrati pa že pestovali idejo o strojni lopi.

Slavko Zore, direktor podjetja Aero Celuloza Goričane, med zabijanjem žeblička v prapor

Z razvitjem prapora strojne skupnosti so naredili uvod v praznovanje občinskega praznika leta 1980. Franc Dejak, predsednik skupščine Ljubljana - Šiška in pokrovitelj, je za Kroniko Senice, ki so jo izdali prav za to priložnost, zapisal, da navdušenje in aktivnosti vseh občanov KS Senica pri pripravi prireditve potrjuje, da bo ta krajevna skupnost med aktivnejšimi v občini. Andrej Veber, ki je bil predsednik odbora strojne skupnosti, se spominja, da je bil prapor priložnost za novo zbiranje sredstev za nakup zemljišča in gradnjo strojne lope. »Politični veljaki in veliki direktorji so namreč, po ustaljeni navadi, zabijali v drog prapora žebličke različnih barv. Različna barva je pomenila tudi različno višino podarjenega denarja.«

Koliko truda je bilo potrebno, da so prišli do zemljišča za strojno lopo, pripoveduje tudi Tine Križaj: »Strojna lopa naj bi stala na zemljišču, za katerega je bilo potrebno kar pošteno »pucati kljuko«. Prvotno je bilo namreč v rokah Slovenskih železnic in ker te niso smele imeti v lasti kmetijskega zemljišča, so ga predale občini, ta pa prodala LUZ-u. Ta pa naj bi ga po enaki ceni prodal nam. Nekdo na občini je seveda moral močno udariti po mizi, da je pristal na to. Vendar smo od potrebnih 11 milijonov dinarjev imeli le dobro polovico. Ni nam preostalo drugega, da smo

Žitni kombanj

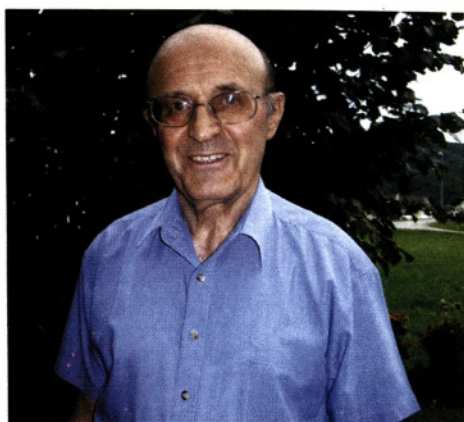
šli v Tovarno celuloze po pomoč. S sabo sem vzel pet kranjskih klobas in hleb kruha. Prvo, kar nam je rekel takratni direktor Slavko Zore, je bilo, da je lepo, da smo se oglasili, vendar da le ne bomo spet »fehtali«. Namesto pozdrava nam je zavezal usta. Na koncu pa sem se vendarle opogumil in povedal pravi razlog obiska. S tehničnim direktorjem Francem Mlakarjem smo spet morali »špekulirati na mile viže«, da smo njihovih pet milijonov za zemljišče vendarle preusmerili na Senico.«

To sicer ni bilo edino špekuliranje v skupno dobro. Zato, da bi pridobili nekaj nepovratnih občinskih sredstev tudi za nakup drugega žitnega kombajna, so morali celo spremeniti ime v Strojno skupnost Sorško polje – Senica in sprejeti še nekaj članov od drugod. Nekaterim to ni bilo najbolj po volji, saj so novinci postali »lastniki« tudi strojne lope, čeprav je bila narejena predvsem s seniškim delom, dobičkom od žetve s kombajnom iz prejšnjih let in sredstvi KS Senica, ki je odplačala najeto posojilo. V času gradnje,

ki se je pod vodstvom Petra Bernarda dejansko pričela šele leta 1986 in zaključila leto kasneje, so člani skupnosti opravili prek 2 tisoč delovnih ur.

Vaška trgovina

»Konec osemdesetih smo ugotovili, da si bomo morali trgovino zgraditi sami, saj so vse velike trgovske hiše ocenile, da imamo premajhno zaledje in da se jim ne splača vlagati v vaško trgovino. Zato smo na zboru krajanov potrdili odločitev, da gremo v nabirko denarja. Samoprispevek sicer ni bil nikoli uradno razpisan, vendar smo šli od hiše do hiše in po obrokih zbirali sredstva tako za dokumentacijo kot kasneje za gradnjo. Ponekod deset, drugod petdeset mark v dinarski protivrednosti,« začinja pripoved o vaški trgovini

Andrej Bernard

Andrej Bernard - Perkov z Zg. Senice, ki je v celoti vpet v življenje kraja vse od leta 1977, ko je prevzel funkcijo predsednika krajevnega odbora SZDL, v času večjih priprav in gradnje trgovine pa je bil predsednik sveta KS Senica, ki je dobršen del bremena prevzela na svoja ramena.

Gradbeni odbor za izgradnjo trgovine je imenovala sredi leta 1989, avgusta so izkopali gradbeno jamo, decembra je bila trgovina pod streho in izbrana najemnika, domačina Milan in Darinka Škulj, sta vrata trgovine na široko odprla 9. marca 1991. Iz zapisnikov je moč razbrati, da so nekateri člani sveta negodovali, ker se je trgovina odprla brez »večje pozornosti«, brez slovesnosti, uradnega prereza traku in omembe najzaslužnejših. Žal so zaradi zapletov pri pridobivanju uporabnega dovoljenja tega v roke prejeli šele dan

pred načrtovanim odprtjem, ki ga najemnika nista mogla niti hotela več prelagati.

»Osebnostno mi sicer ni toliko žal, da je odpadla slovesnost, temveč dejstvo, da iz časa gradnje trgovine nimamo prav nobene fotografije,« ugotavlja naš sogovornik, ki je moral v tistem času tudi marsikatero preslišati.

»Kamen spotike je bil, da se gradbeni odbor v času gradnje ni sestajal. Za to resda ni bilo časa. Vsako popoldne sem bil na gradbišču, več kot 600 ur vsega skupaj, vsak večer sem nato še zbiral ljudi za naslednji dan, vsako dopoldne pa sem skup spravljal gradbeni material. Bil je to čas velike inflacije in morali smo skrbeti, da zbrani denar ni preveč zgubljal na vrednosti. Nalagali smo ga v banke in tudi Tovarna papirja in celuloze nam je za posojeno dajala poštene obresti.« V končnem poročilu je zapisal, da je za gradnjo trgovine finančna sredstva prispevalo 80 gospodinjstev, veliko so pomenila tudi sredstva KUD-a od uprizorjene igre in izkupiček z veseljem v letu 1989 in 1990, nekaj je bilo namenskih sredstev Sklada za preskrbo Ljubljana, največji znesek v gotovini pa je vendarle prispevala krajevna skupnost. V številne akcije, v katerih je bilo opravljenih kar 7497 delovnih ur, od tega dobra polovica prostovoljnega dela, se je vključilo 107 krajanov. Polovica njih je

sicer opravila le največ deset, dvanajst med njimi pa več kot 70 prostovoljnih delavnih ur. Poleg tega je bilo opravljenih precej traktorskih ur in več kamionskih prevozov. Krajanji so prispevali tudi opažni material in ves gramoz za utrditev dna gradbene jame, betoniranje temeljev in obodnih sten. Kot ponavadi so jim z materialom na pomoč priskočila nekatera podjetja, najbolj ponovno Tovarna celuloze in papirja Goričane.

Prvi delovni dan Trgovine Senica, 1991

Tako trgovina kot lopa stojita res na močnih temeljih. Tako v simbolnem kot dejanskem pomenu besede. Zemljišče, na katerem so gradili, je bilo namreč zgolj z »ničvrednim materialom« zasuto območje, kjer je bila pred rekonstrukcijo vkopana železniška proga. Naredili so velikanski izkop, nasuli gramoz iz Polenčevih jam in teren toliko utrdili, da so lahko postavili temelje.

Gradnja trgovine, ki jo je vestno vodil in nadzoroval Lojze Kristan, še zdaleč ni bila majhen in lahek zalogaj, pa tudi vreme jim včasih ni šlo na roko. Andrej Bernard

omenja eno izmed številnih prigod, povezanih z gradnjo vaške trgovine: »November je bil. Spominjam se, da smo že vse imeli pripravljeno za drugo ploščo. Naslednji dan naj bi betonirali. Zvečer pa je začelo snežiti, jaz pa polivinil v roke in prosit fante v lokalju, naj priskočijo na pomoč. Vse smo prekrili, da nam sneg ne bi zasnežil mreže. Sicer pa je sama gradnja potekala brez večjih problemov. Bili smo dobra ekipa. Koblarjev Tone, mladinski tesarski prvak bivše Jugoslavije, je bil »cimperman« ena a.«

omenja eno izmed številnih prigod, povezanih z gradnjo vaške trgovine: »November je bil. Spominjam se, da smo že vse imeli pripravljeno za drugo ploščo. Naslednji dan naj bi betonirali. Zvečer pa je začelo snežiti, jaz pa polivinil v roke in prosit fante v lokalju, naj priskočijo na pomoč. Vse smo prekrili, da nam sneg ne bi zasnežil mreže. Sicer pa je sama gradnja potekala brez večjih problemov. Bili smo dobra ekipa. Koblarjev Tone, mladinski tesarski prvak bivše Jugoslavije, je bil »cimperman« ena a.«

Lopa za gasilsko orodje in požarna varnost

Po izgradnji trgovine so že leta 1992 začeli s pripravami za gradnjo lope za gasilsko orodje. Ta je potekala podobno – s prostovoljnim delom krajanov in sredstvi KS Senice. Za požarno varnost na področju KS Senica, kjer sta dve kapnici urejeni v požarna bazena, skrbijo člani PGD Sora, čeprav se je med krajanji večkrat porajala in tudi zamrla ideja, da bi sami organizirali lastno gasilsko desetino. Med ustanovitelji sorškega gasilskega društva, ki je ob letošnjem praznovanju 100-letnice delovanja prevzelo novo gasilsko vozilo, je bil tudi Ivan Kožuh z Ladje. Kot se še spominja Valentin Veber, ki je v njihovih vrstah že 60 let, dve leti tudi kot predsednik, so bili v preteklosti v društvu bolj dejavni še Janko Križaj ter Franci in Janko Jamnik kot glavni strojnik. Krajanji so bili aktivni tudi v gasilskem društvu, ki je delovalo v tovarni.

V zadnjih desetih letih je na Spodnji Senici večkrat zagorelo; najhuje sredi poletja 1999 na gospodarskem posloplju družine Čarman in v začetku leta 2003 v stanovanjski hiši družine Jamnik. V obeh primerih so krajanji priskočili na pomoč bodisi s finančnimi

Tudi KS Senica botra
novega gasilskega vozila PDG Sora

sredstvi ali tudi z delom.

Krajan KS Senica so v akciji zbiranja denarne pomoči za družino Čarman prispevali skorajda milijon tolarjev, skupaj pol milijona tolarjev sta dodala tudi krajevna skupnost in kulturno društvo, dobrodošla pa je bila tudi njihova pomoč tako pri gašenju požara kot tudi pri odstranjevanju posledic. Velika razsežnost požara na gospodarskem poslopju je potrdila dolgoletno bojazen, da so hidranti v zelo slabem stanju, da niso vidni niti dostopni in da na razpolago ni krajanov, ki bi znali v primeru požara uspešneje ukrepati.

Telefonija in kabelska televizija

Predsednik prvega gradbenega odbora za izgradnjo PTT za področje KS Senica Zoran Črešnik je že na eni prvih seji sveta KS Senica konec leta 1980 poročal, kako poteka akcija zbiranja soglasij tako lastnikov parcel, po katerih naj bi potekala trasa bodočega telefonskega omrežja, kot tudi lastnikov objektov, na katerih bodo vgrajene omarice. Člani sveta so ga podprli v odločitvi, da naj ne popušča izsiljevanju tistih, ki v zameno za soglasje hočejo priključek. Iz zapisnikov ugotovimo, da je KS Senica leto kasneje poslala podjetju PTT dopis, v katerem jih spomnijo na obljubo, da bodo dobili telefonski priključek takoj, ko bodo dela v Preski zaključena. Pa nič. »...mi pa smo še vedno brez telefona in v zvezi s tem še vedno brez sedeža KS, ker moramo gostovati v Medvodah, saj se brez telefona ne da delati. Vse ostale KS so že dobile telefon, samo mi še čakamo.« Telefonski priključek v začetku osemdesetih ni bilo več moč dobiti, zato je bil res skrajni čas za novo pospešeno akcijo.

Dejansko je druga akcija za telefonske priključke, ki se je začela sredi osemdesetih, bistveno bolj spremenila utrip treh krajev kot tista, ki se je začela sredi sedemdesetih, saj so bili krajan ponovno prisiljeni globlje seči v žep in prijeti tudi za lopato.

»Le tisti, ki so do telefonskega priključka prišli v tej drugi akciji, so upravičeni do vračila sredstev, ki so jih preveč vložili v izgradnjo telekomunikacijskega omrežja. Vsi novi naročniki so morali poleg običajnega prispevka plačati še nakup nove telefonske centrale in opraviti ali plačati določeno število ur pri izkopu kanala za primarno omrežje. Poleg tega so morali vsi, tudi tisti, ki so do telefona prišli v prvi akciji, opraviti še izkop za hišne priključke vse od sosedove do svoje omarice in seveda dati soglasje za prekop zemljišča in vgradnjo omarice brez kakršnegakoli odškodninskega zahtevka,« pojasnjuje Tomaž Oblak z Zg. Senice, danes član občinske Komisije za vračanje vlaganj v javno

telekomunikacijsko omrežje, v času poteka akcije pa blagajnik v območnem odboru za izgradnjo kableske televizije. Akcijo za nove telefonske priključke, ki so jo v krajih dobršnega dela sedanje občine Medvode začeli spomladi leta 1985, so namreč jeseni 1986 združili še z gradnjo kableske televizije.

Krajani KS Senica so možnost, da bi lahko spremljali obljubljenih šestih domačih, tujih in internega televizijskega programa, štirih radijskih in kateregakoli izmed poskusnih ali rednih satelitskih programov zelo dobro sprejeli. Za kablesko televizijo, s tem pa tudi za plačilo priključka, delavne ure pri izgradnji primarnega omrežja in hišnega priključka, se je odločilo več kot 100 naročnikov, oziroma dobra polovica vseh gospodinjstev.

Obe akciji je na celotnem območju vodil skupni Gradbeni odbor za izgradnjo PTT in CATV pod vodstvom Vide Bališ iz Vaš. Skupni odbor je koordiniral tudi delo vseh področnih odborov in v obdobju intenzivne gradnje tudi delo tehničnih skupin. Svet KS Senica je

Tomaž Oblak

za predsednika področnega odbora imenovala Braneta Bernarda z Zg. Senice, Boris Lazar s Sp. Senice pa je, kot vodja tehnične skupine in hkrati uslužbenec podjetja PTT, več kot uspešno bdel nad celotno akcijo, ne le na krajevnem temveč širšem območju.

»Če se kableska televizija ne bi zgodila takrat, ko se je, je najbrž ne bi nikoli imeli,« je naš sogovornik prepričan še danes. »Razpoloženje med ljudmi je bilo različno. Bili so »za«. Vendar, ker je vse skupaj potekalo toliko časa, so postajali tudi nejevoljni, saj se ni vedelo niti, kdaj bo gradnja zaključena, koliko časa bodo še primorani plačevati niti koliko bodo znašali dodatni stroški, ko bo gradnja enkrat že zaključena. Večina njih pa jih je vendarle zdržala do konca. Preprečili smo tudi morebitno »računico«

tistih, ki so mislili vloženi denar pobrati nazaj in se morda v prihodnosti priklopiti pod boljšimi pogoji. Denarja za akcijo je bilo namreč vedno premalo.«

Akcija za nove telefonske priključke in kablesko televizijo se je zaključila šele septembra 1989, čemur je botrovalo več dejstev, v začetku predvsem težave pri pridobivanju potrebne dokumentacije, soglasij komunalnih podjetij in individualnih soglasij k projektu hišnih priključkov. Dodatne težave pri vzpostavljanju pozitivnega odnosa »naročnikov« je dodala še visoka inflacija, ki je vplivala na stalna usklajevanja cen priključkov. Cena za novega telefonskega naročnika je znašala v začetku leta 1988 1,4 milijona dinarjev in za novega naročnika na kablesko televizijo 1,1 milijona dinarjev, dobri dve leti kasneje pa je bilo za telefonski priključek potrebno odšteti kar 11, za priključek kableske televizije pa 5 milijonov dinarjev.

Skupni gradbeni odbor s področnimi odbori je poskušal voditi pravično plačno politiko do vseh naročnikov, tako tistih, ki so k akciji pristopili prvi, kot tudi tistih, ki so nejeverno počakali, kaj se bo iz velikopoteznih načrtov in idej dejansko izcimilo.

Urejanje krajevnih cest in poti

Križišče glavne ceste in ceste proti Svetju,
pred asfaltom

Križišče danes

Ni tako tuje razmišljanje, da je glavna tema, s katero naj bi se ukvarjala neka lokalna skupnost, komunalno urejanje kraja. Leta 1983 je zbor krajanov sprejel sklep, da se razpiše referendum za uvedbo samoprispevka za urejanje cest in poti v KS Senica. »Finančno dovolj sposobni« zavezanci naj bi nadaljnjih pet let v ta namen prispevali dva odstotka osebnega oziroma katastrskega dohodka in opravili 15 delovnih ur letno. Ostali krajanji na takšne obveze sicer niso bili pripravljene, poleg tega pa tudi občina Ljubljana – Šiška, ki bi tako pobudo morala realizirati, nanjo ni odgovorila. Krajanji so še ugotavljali, da se novoustanovljena SIS za ceste ukvarja le z novogradnjami, »vzdrževanje obstoječih pa prepušča usodi«. Oboroženi z dobrimi izkušnjami iz prejšnjih let so se kljub vsemu odločili za akcijo etapne rekonstrukcije in asfaltiranja ceste Sp. Senica - Svetje. »Menimo, da bo večina krajanov v akciji sodelovala,« so zapisali v zapisniku z zbora krajanov in ocenili, da bodo krajanji predvsem z delom in materialom zlahka zbrali svoj polovični delež za novo komunalno pridobitev kraja. Odločitev so podkrepili z dejstvom, da sredstva iz sklada »dinar na dinar« lahko pridobijo za katerokoli cesto, ki je javnega pomena in so zanjo urejena zemljiška razmerja. Pa vendarle ni bilo tako lahko.

Prvi krajevni asfalt, po tistem na glavni cesti skozi vasi leta 1974, je bil položen šele deset let kasneje, na kratkem odseku ceste proti Svetju. Krajanji so nato pripravili še preostali del ceste vse do križišča sredi polja in nato spet čakali na asfalt. »Pri Komunalni skupnosti Ljubljana nam namreč ni uspelo »zboksat« sredstev za asfalt, zato je vse skupaj obstalo za več kot dve leti,« pravi Andrej Bernard. Že sicer je besedna zveza »boksanje za asfalt« najbolje opisala stanje na krajevnih cestah v prvih letih delovanja krajevne skupnosti.

Čas in promet načela most na Ladji

»Procedura je bila običajno taka, da smo morali odkupiti cesto, ki smo jo želeli asfaltirati. Uredili smo jo do tampona; izkopali zemljo, zasuli z gramozom in ga zvaljali. To je bil naš prispevek za kasnejši občinski v obliki asfalta, za katerega pa se je bilo vedno potrebno spet boksat.«

Vendar niti cesta Sp. Senica – Svetje niti cesta ladenski most – Jeprca, kljub temu da jih že načenja zob časa, še vedno nista zaključeni. Na papirju sta namreč še vedno široki le tri metre, v naravi pa pet ali šest. Lastniki zemljišč oziroma seniški kmetje so namreč zemljo za cesto odstopili v dobri veri, da bodo prejeli obljubljeni nadomestno kmetijsko zemljo, kar se vse do danes ni uresničilo.

»Vsak med njimi bi lahko skoraj sredi ceste skopal jamo, pa bi jo še vedno na svojem,« je slikovit opis dejanskega stanja, ki ga je podal naš sogovornik.

Pred in po tej etapni gradnji so krajanji pod okriljem krajevne skupnosti in imenovanih gradbenih odborov asfaltirali s pomočjo komunalne skupnosti, betonirali v svoji lastni režiji, oziroma protiprašno uredili petnajst daljših ali krajših poti in cest. Ena prvih je bila Cesta za vrtovi, od Jamnika do Mihovca (1984), sledilo je betoniranje klanca proti studencu na Zg. Senici (1986), leto kasneje so zabetonirali cesto mimo transformatorja, medtem pa so že potekale priprave za ureditev ceste na Sodnek, Matjaževe poti in Ceste za Domom krajanov. Leto 1988 je asfaltno prevleko dobila cesta proti Polenčevi kmetiji na Zg. Senici. Sam lastnik Tine Križaj je plačal izkop in prispeval ves pesek za tampon. Danes ocenjuje, da so za komunalno urejanje kraja samo iz njihove jame odpeljali, ali pa je to storil kar sam, vsaj šest tisoč kubikov peska. Veliko so ga navozili tudi iz Puklarjeve, Matjaževe, Črešnikove, Porentove in Zajčeve jame na Sp. Senici.

Krajevni svetniki so si zadali nalogo, kako na celotnem območju poskrbeti za prometno varnost, tako na krajevnih kot lokalnih cestah. Uspeli so pridobiti nekaj ogledal, prometnih znakov za omejitev hitrosti in potek prometa. Kako urediti ceste in poti na področju naselja Ladja, pa je bil zanje vsa ta leta trši oreh. Neurejeni Poti po robu Ladje so botrovala večja nesoglasja med mejaši, lastniki zemljišč in uporabniki ceste, sicer asfaltirana pot v Ladenski graben že več let čaka na javno razsvetljavo, ceste v starem delu vasi Ladja pa so bile vse do leta 1988 makadamske, saj predvsem ostareli ljudje, ki živijo tukaj, niso bili sposobni plačati polovičnega prispevka za asfalt. Že sicer je bil nadaljnji obstoj tega starega dela naselja Ladja vsa ta leta pod vprašajem.

Urejanje prostora in okolja

Razvoj, oziroma »nazadovanje« starega dela vasi Ladja je vse od ustanovitve leta 1787 narekovala Papirnica Goričane s svojimi načrti in proizvodnjo bodisi celuloze, pinotana ali zgolj, kot dandanes, vseh vrst papirja. Tako zapisniki s sej in zborov kot tudi naši sogovorniki so tovarno, kakorkoli se je ta že imenovala, večkrat omenjali. Največkrat sicer kot vir sredstev za nove pridobitve v kraju, saj kot je dejal mnogokratni vezni člen med

Goričanska papirnica - majhna in uspešna

vodstvom podjetja in krajem Milan Tehovnik: »Tovarna vendarle stoji na naslovu Ladja 10.«

V mnogih zapisnikih so zapisali: tovarni se moramo zahvaliti za prispevek za delovanje, za snežni plug, za sredstva za nakup zemljišča, za...«, slišala pa se je vendarle tudi tožba, da njena bližina bistveno vpliva na zmanjšano kvaliteto življenja v kraju.

Že v zapisniku zbora volivcev Ladja - Senica marca 1964 so med drugim zapisali pritožbo krajanov Ladje, ker se problem onesnaževanja ozračja, ki ga povzroča tovarna, ne rešuje, čeprav so se na sestanku z vodstvom podjetja dogovorili, da bodo meritve izpustov v zrak

ves čas potekale. Pritožili so se, da jim tovarna še vedno ni izplačala odškodnine za škodo, ki je bila povzročena na sadnem drevju in povrtnini skoraj leto dni pred tem. Že sicer so se hudovali nad odmero davka na sadovnjake, saj iz njih že dve leti ni bilo pridelka.

Valentin Zdravko Veber, dolgoletni delavec v tovarni in nekdanj njen bližnji sosed, se spominja stanja izpred več desetletij: »Pred drugo svetovno vojno sta bili na tem področju

Valentin Zdravko Veber

kar dve tovarni, tovarna tanina in tovarna celuloze, ki sta se leta 1951 združili v eno. Še prej, takoj po vojni, so bili v tovarni, po zaslugi takratnega »tovariša delegata« Eda Bregarja - Dona, začetki tako Donita kot dela medvoške Tekstilne. Leta 1960 se je v tovarni začela rekonstrukcija proizvodnje, saj so iz Papirnice Vevče preselili postopek beljenja celuloze s klorom. Zanj so postavili skladišče. Kar 40 ton ga je bilo in če ta pride v stik z zrakom, se masa poveča za 80-krat. Za vsak slučaj je bil narejen evakuacijski načrt za celotno območje, vse tja do Godešiča. V tovarni smo žgali tudi piritno rudo, saj smo za kuhanje lesa potrebovali

žveplovo kislino. Pri postopku se je ustvarjal rdeč droban prah, ki je v okolici povzročal obupno stanje, saj vrat in oken nismo mogli nikoli toliko zapreti, da ne bi vdrl v hišo. Ker se ni smelo nič graditi niti obnavljati, sem že v poznih šestdesetih začel razmišljati, da bi se preselil iz kraja. Potem pa sem se odločil, da bom vendarle poskušal graditi na lastni zemlji, kar jo je še ostalo, saj so jo vzeli za tovarno in železniški nadvoz. Več kot dve leti sem trdo delal, da sem dobil dovoljenja za hišo na robu nad železniško progo. Na parceli namreč ni bilo ne vode, ne elektrike, niti poti. Bil sem prvi, danes pa nas je tu že petnajst.« Podobno razmere opisuje tudi Andrej Bernard: » Stanovalci v starem delu Ladje niti okna niso smeli zamenjati na hiši, saj bi se lahko zgodilo, da bi morali spakirati kovčke in oditi drugam.«

Vodstvo tovarne je na zboru v začetku leta 1982 krajanom predstavilo svoje načrte za »bližnjo prihodnost«, ki bi v dobršni meri zapečatili tudi usodo starega dela vasi Ladja. Tehnični direktor Franc Mlakar je med drugim dejal, da je »nekoč tehnično slabo razvita in zaostala tovarna danes pomemben dejavnik celo v širšem pogledu papirne industrije.

Simbioza med krajem in tovarno

Tovarna usmerja svojo bodočo proizvodnjo predvsem v predelavo celuloze v papir višjih kvalitet«. Načrti tovarne so bili torej povezani z rekonstrukcijo kotlov za kuhanje celuloze, za katere je vodstvo krajanom zagotovilo, da bodo sodobnejši in ne bodo onesnaževali okolice. Hkrati so jih seznanili z namenom, da bodo postopno odkupili celoten kompleks na vzhodnem delu ceste, prav tako kot tudi na zahodnem delu vsak objekt, ki bi ga bili lastniki pripravljeni prodati. Zato so krajan vodstvo tovarne zadolžili, da svoje prostorske načrte jasno razložijo tudi ustreznim organom na občini in mestu ter na ta način pri Novelaciji urbanističnega načrta Medvod

zagotovijo zemljišča za zazidalni načrt »Na polini«, kjer bi lahko svoje nadomestne stanovanjske hiše zgradili tisti krajan, ki bi se odločili za selitev. Generalni direktor Slavko Zule je krajanom tudi v bodoče obljubil sodelovanje, čeprav jim zavoljo najetih posojil ne bo najlažje, in dodal: »Želimo, da krajan čutijo in se zavedajo, da je tovarna tudi njihova, da ni tujek v okolju, v katerem deluje.«

Pet let kasneje so krajan na zboru dobili odgovor občinskih organov, da so pobudo za pozidavo robu nad železniško progo dali v presojo ustreznim organom in institucijam v obdelavo in obravnavo. Šele leta 1992, ko je Tovarna papirja in celuloze Goričane zaradi

Kraji se širijo na Seniško polje

okoljevarstvenih razlogov morala ukiniti proizvodnjo celuloze, je ideja o preselitvi krajanov zamrla in šele po tistem so bile »hiše na robu« uradno legalizirane.

V začetku osemdesetih je KS Senica skupaj s krajanji in podpora KS Medvode, Kmetijsko zemljiške skupnosti Šiška, Kmetijske zadruga Medvode in Sklada za pospeševanje kmetijstva preprečila, da bi celotno seniško polje postalo ena sama velika gramozna jama. Podobne težnje so se v preteklosti pojavljale že večkrat. Na zboru konec leta 1980 so krajanji med drugim jasno izrazili svoje nasprotovanje načrtovanim gramoznicam in ga argumentirali

z naslednjim dejstvom: »Javna občila vsakodnevno opozarjajo na potrebo po zaščiti kmetijske zemlje in pridelavi čim večje količine hrane.« Sklenili so tudi, da bodo na naslednji zbor krajanov povabili pristojne s kmetijskih institucij in Komunalne skupnosti, če se »prefinjeni pritiski«, zaradi katerih so ji nekateri kmetje zemljo že prodali, ne bodo prenehali. Do takrat pa bodo izdelali izračun, koliko hrane se pridelava na tem območju in koliko ljudi živi izključno od kmetijstva. Andrej Bernard pravi, da so uspeli ohraniti seniško polje s pravimi argumenti. Z argumentom, da gre za zaščito seniških kmetov, je svet KS Senica zadnjih petnajst let nasprotoval tudi pobudam, da bi se območje nekdanjega kopališča ob Sori ponovno namenilo za turizem in rekreacijo. Ko zavlada poletna suša, je namreč prav to območje običajno vir travinja za zimo.

Ob zadnjih spremembah in dopolnitvah dolgoročnega prostorskega plana je KS Senica podprla pozidavo območja med železniško progo in reko Soro na Zg. Senici, ki je ohranilo lepo ledinsko ime Sodnek. Področje zazidljivih površin se je na celotnem območju skozi desetletja rahlo spreminjalo in se glede na naravne in skozi desetletja ustvarjene danosti in omejitve, širilo predvsem na Sorško polje.

Nova lokalna samouprava in zadruga Senica com

Kakšna lokalna samouprava se obeta? Kaj bo dobrega prinesla ponovna ustanovitev občine Medvode? Kako doseči, da bodo krajanji sami upravljali s tistim, kar so ustvarili skozi desetletja s svojim delom in tudi z lastnimi sredstvi? To so bila vprašanja, na katere je Svet KS Senica skupaj s krajanji iskal odgovore v začetku devetdesetih let. Kot so namreč zapisali za objavo v enem izmed tiskanih medijev: »Nekatere izmed teh pridobitev, kot so vodovod, ceste, telefonija..., so dobila javna podjetja ali gospodarske družbe kot pečene piške, danes pa ni denarja za vzdrževanje in razširjeno dejavnost...« Tiščala jih je predvsem problematika »starega, preperelega vodovodnega omrežja, ki iz okolja vsrka svinjarijo in pesek ter uničuje pipe in tesnila«. Poleg tega niso leta nič zalegle urgence na javno podjetje Komunala Kranj, da v naselje Ladja nad železniško progo napeljejo nov primarni vod.

Že konec leta 1989 so zavrnilo idejo, da bi se krajevne skupnosti, združene v skupnost krajevnih skupnosti, ponovno združile v eno samo krajevno skupnost. Svetniki so menili, da bi se problemi na posameznem področju težje reševali in en sam glas v imenu vseh krajev bi manj dosegel pri družbeno-političnih skupnostih in ostalih institucijah. Razpravljali so tudi o morebitni novi ustanovitvi občine Medvode, vendar do konkretnih sklepov in odločitev takrat še niso prišli. Bilo je še vse preveč odprtih vprašanj.

Da je to bilo res težko obdobje, kaže že dejstvo, da leta 1992 nihče izmed izvoljenih v svet krajevne skupnosti ni bil pripravljen prevzeti funkcijo predsednika, zato so Janeza Mihovca izvolili ob njegovi odsotnosti. Prav zavoljo bojazni, da bi z nastankom novih občin ukiniteli krajevne skupnosti, so takoj začeli razmišljati, kako bi zavarovali skupno premoženje.

Padla je ideja o ustanovitvi gospodarske družbe ali zadruge, na katero bi prenesli premoženje krajevne skupnosti in upravljanje z njim.

Leta 1993 je KS Senica skupaj s 102 krajanji ustanovila družbo z omejeno odgovornostjo Senica com. Takrat je bila opravljena tudi sodno zaprisežena cenitev Doma krajanov, strojne lope, trgovine in pripadajočih zemljišč - skratka, skupnega premoženja, ki ga je KS Senica prenesla kot ustanovni delež v novo družbo. Glede na to, da je novi Zakon o gospodarskih družbah omejil število družbenikov družbe z omejeno odgovornostjo na vsega 50, so podjetje leta 1997 preoblikovali v zadrugo.

Prvi dve leti je bil direktor družbe Roman Tehovnik, sedaj pa zadrugo vodi Jože Dolinar. Sočasno so se ves čas ukvarjali z vprašanjem, kako pravično ovrednotiti in priznati vlaganja krajanov v obliki dela, denarnih sredstev in materiala pri izgradnji tega premoženja.

Končni izračun je pokazal, da je KS Senica vložila za 34,6 odstotka, krajanji - graditelji pa za 65,4 odstotka vrednosti nepremičnin. Na zboru krajanov graditeljev skupnih objektov leta 1998, ko nadaljnja usoda krajevskih skupnosti še ni bila jasna, so si ti zastavili veliko

Nova podoba Doma KS Senica

vprašanj, med drugim, ali so izbrali pravi način zavarovanja skupne lastnine in ali so pravilno izračunali vložke posameznih vlagateljev...

Andrej Veber se je tudi vprašal, ali zadruga Senica com morda ne pomeni »razbijanje« vasi, ker v ustanovitev družbe niso vstopili vsi. Vendar so si bili enotni, da »na dane okoliščine kakšne drugačne možnosti niti ni bilo«. Konec leta 2001 se je Svet KS Senica, ki je danes skorajda stoo odstotna lastnica zadruga Senica com, odločil, da odkupi tudi strojno lopo v lasti 25-ih članov strojne skupnosti, saj ta ne služi več svojemu prvotnemu namenu. Tine Križaj je kot član

strojne skupnosti prepričan, da je bil pravično poplačan, kot član Sveta KS Senica pa prav tako meni, da je bila odkupnina v skupni vrednosti 25 tisoč mark v tolarški protivrednosti dovolj visoka za objekt brez elektrike in vode.

S sredstvi krajevne skupnosti in zadruga, zbranimi z najemninami, so v zadnjih treh letih dodobra obnovili Dom KS Senica - uredili sanitarije, zgradili nadstrešek, mu nadeli novo zunanjo podobo in asfaltirali dvorišče ter parkirišče in uredili njegovo okolico. Izdatno denarno pomoč je obnovi Doma, med drugim tudi spominskih obeležij pred njim, namenila občina Medvode.

Janez Mihovec, ki je bil predsednik Sveta KS Senica v podaljšanem, dobrih šest let trajajočem mandatu vse do leta 1999, je še danes prepričan, da so razmišljali v pravo smer, ko so ustanovili zadrugo, čeprav so nekateri dvomili. »Še dandanes je unikaten primer v slovenskem prostoru in je posledica zgolj precej negotove prihodnosti krajevskih

Janez Mihovec

skupnosti v tistem obdobju. Drugi projekt, za katerega menim, da smo se ga prav tako lotili na pravi način, pa je bil, kako dobiti v občinskem svetu novoustanovljene občine Medvode svojega zastopnika.«

Na zboru v začetku leta 1994 so se krajanji dokončno soočili z dejstvom, da občina Medvode bo ustanovljena in tudi z bojznijo, da bi kot manjša krajevna skupnost lahko ostali brez »svojega« zastopnika v občinskem svetu. KS Senica je preko Nestrankske liste za napredek krajev Občine Medvode uspela v delo občinskega sveta vključiti Romana Tehovnika, ki je bil imenovan tudi za podpredsednika tega organa in je odigral pomembno vlogo pri ohranitvi krajevnih skupnosti v občini Medvode. Krajanji

so že na zboru sredi leta 1995 namreč dali predstavnikom občine

Na zboru krajanov, 2000

Medvode jasno vedeti, da hočejo ohraniti krajevno skupnost kot pravno osebo. Dolfi Košenina je v skupnem imenu dejal, da so se zbrali zato, da sami povedo, kaj želijo, ne

Roman Tehovnik

da bi o tem odločali svetniki občine Medvode. Končno odločitev o tem, kakšna bo nadaljnja usoda krajevnih skupnosti in ali bodo ohranile zgolj ime ali tudi status pravne osebe, je občinski svet Občine Medvode, ki je bil po zakonodaji zadolžen za tovrstno odločanje, sprejel šele na zadnji, izredni seji v mesecu novembru leta 1998.

»Menim, da je bila ta seja občinskega sveta, ki sem jo vodil in je bila zaradi bližajočih občinskih volitev zaprta za javnost, ena najbolj napornih in burnih v tem prvem mandatu. Čeprav smo obravnavali le eno točko, sem se za glasovanje odločil šele po petih urah razprave, ko sem bil že nekako prepričan, da bo odlok, ki je upošteval voljo krajanov, izraženo na predhodnih zborih, tudi dejansko sprejet,« pravi Roman Tehovnik, ki je bil član občinskega sveta Občine Medvode tudi v drugem mandatu, ko je funkcijo podžupanje opravljala Marija Kunstelj s Sp. Senice. V tretji sestavi občinskega sveta, ki se mu mandat izteče leta 2006, je Svet KS Senica uspešno kandidiral Gregorja Bizjaka z Ladje. V enega izmed zapisnikov so člani Sveta

KS Senica sicer zapisali, da je vendarle dobro imeti svojega predstavnika v občinskem svetu, čeprav ta nima kakšnih večjih možnosti vplivati na reševanje krajevne problematike. Ena takih je bila tudi šolski okoliš.

Šolski okoliš

Člani Sveta KS Senica so septembra leta 1996 zavrnilo možnost, da se v občinskem odloku na novo opredeli in spremenijo šolski okoliš za seniške osnovnošolce. Nanizali so cel niz argumentov, zakaj ne morejo obiskovati nove podružnične šole v Sori, kot naj bi to določil nov odlok. »Cesta, železnica in viseči most bi ogrožali varnost ... in, nenazadnje, Osnovna šola Medvode je bila zgrajena tudi z našim samopriskom. Obljubljen nam je bil prizidek k šoli, izdelana je bila dokumentacija in sredstva zanj so bila že zagotovljena,« so menili krajevni svetniki in se odločili, da z načrtovano spremembo šolskega okoliša seznanijo starše otrok, pripravijo peticijo, zberejo podpise in organizirajo zbor krajanov.

Predsedujoči na zboru Janez Mihovec je svoj uvodni govor zaključil z besedami, da v KS Senica niso nikoli nasprotovali gradnji šole v Sori, da pa nasprotujejo temu, da bi bila njena predimenzioniranost v škodo seniških otrok. Tine Križaj je podobno misel izrekel takole: »Če je nekdo kupil čevlje številka 52, mu to še ne daje pravico od soseda zahtevati večjega števila nogavic, da jih bo z njimi napolnil.«

Metka Jamnik, ki je vsa ta leta predstavljala vezni člen med krajem in šolo, je dodala, da spremembi šolskega okoliša ni naklonjeno niti vodstvo OŠ Medvode. Peticija s 371 podpisi

Slovesnost ob 20-letnici OŠ Medvode
so oblikovali tudi krajanji Senice

namreč primanjkovalo učencev, zato je takratni ravnatelj celo preštel, koliko korakov imamo otroci z Zg. Senice do reteške in koliko do sorške šole, vendar naših doma ni prepričal.«

Vse do ustanovitve nove šole na Svetju je precej učencev z Zg. Senice, ki so bili že sicer vezani na reteško faro, prve štiri leta obveznega šolanja vendarle opravilo v podružnični šoli v Retečah, učenci s Sp. Senice in Ladje v Sori, vsi skupaj pa nadaljevali v OŠ Preska. Brez oporekanja ni šlo tudi v začetku osemdesetih, ko so se krajanji odločili, da svoje otroke namesto v Presko pošljejo v novo šolo na Svetje.

Varstvo okolja in ekologija

Od leta 1999 ima na območju KS Senica sedež še eno izmed večjih podjetij. V soseščino goričanske papirnice, na naslov Ladja 11, se je preselil nekdanji Donit Filter, danes Sogefi Filtration. Krajanji so na zboru konec leta 1998 izrazili presenečenje, da so o gradnji nove tovarne izvedeli šele iz sredstev javnega obveščanja.

Predstavniki podjetja so jim dali zagotovila, da bo tovarna sodobna in okolju čim bolj prijazna, vendar so se krajanji, predvsem z Ladje, v naslednjih letih večkrat pritoževali, da se po okolici širi značilni vonj po fenolih, ki nastaja pri dodatnem utrjevanju papirja za filtre. Leta 2004 so se zato organizirali v iniciativni odbor, v katerem sodelujejo tudi predstavniki okoliških krajevnih skupnosti. »Naš cilj je, da se onesnaževanje okolja v celoti preneha, torej da se iz kovinskega dimnika podjetja Sogefi ne kadi več. Kajti kadar se kadi, se po okolici širi tudi dušič smrad. Dim je torej edini indikator, da je nekaj narobe, saj vam smradu ne moremo prinesiti na sestanek. Imamo pa fotografije z dimom,« je povedal predstavnik odbora po enem izmed sestankov s predstavniki podjetja, ki so vendarle izkazali večji interes za skupno reševanje problematike.

in vsi argumenti proti spremembi šolskega okoliša je bil dober smerokaz za delo občinskega sveta, ko je le ta sprejemal novi odlok. Območje KS Senica je še naprej ostalo vključeno v okoliš OŠ Medvode.

Kam naj bi otroci z območja sedanje krajevne skupnosti hodili v šolo, je bilo vprašanje, na katerega so v petdesetletni zgodovini vsaj trikrat različno odgovarjali. Tine Križaj se še dobro spominja, kako so ga takoj po vojni večkrat podili iz sorške šole, rekoč, da mora poslej v šolo v Reteče. »Trikrat so me spodili domov, trikrat sem doma ostal dva dni in trikrat sem se vrnil v šolo v Soro. Reteški šoli je

Dim z vonjem po fenolih

gospodinjstev. Tako bi bile prizadete prav družine z majhnimi osebnimi dohodki...« Prvih ducat skupinskih zabojnikov, za nakup katerih so številna gospodinjstva spet segla v družinsko blagajno, je šlo v boj z divjimi odlagališči že leta 1982. V kasnejših zapisnikih se ta problematika omenja predvsem v neprijetnem kontekstu, češ da je okrog nekaterih skupnih zabojnikov vedno veliko nesnage. Rešitev že prav kmalu vidijo v hišnih zabojnikih, vendar naletijo na nezainteresiranost javnega podjetja Snaga, ki jim opravlja odvoz smeti

Zabojnik za kosovne odpadke in ekološki otok

šteje tudi dejstvo, da so uspeli ohraniti velik zabojnik za kosovne odpadke, saj so upoštevali občinska opozorila, da ga je potrebno ograditi. Stroški z odvozom odpadkov so namreč

Precej živahna je bila razprava na zboru delavnih ljudi in občanov v začetku leta 1980, ko so obravnavali pobudo o obveznem odvozu smeti, za vsa gospodinjstva brez izjeme, tudi kmečka. Osnova za plačilo odvoza naj bi bila kvadratura stanovanjskih površin. Zakaj ni osnova raje število članov gospodinjstva, je bilo vprašanje, ki so ga člani Sveta KS Senice dobro leto kasneje postavili tudi predstavniku podjetja Javna higiena, predhodniku današnjega javnega podjetja Snaga, in dobili odgovor, dostojen za tiste čase: »....površina stanovanja je določena kot osnova zato, ker obstajajo delavske družine, ki imajo majhna stanovanja in veliko število članov

na deponijo Barje, in na velik interes zasebnega podjetja Publikus, ki pa ni imelo urjenega odlagališča. Šele sedanji sestavi sveta krajevne skupnosti je leta 2002 uspelo izbojevati hišne zabojnike. »Dopisi, sestanki, veliko pregovarjanja s predstavniki Snage in celo grožnja s protestom, oziroma neplačevanjem odvoza smeti je bila potrebna, da smo dobili hišne zabojnike. Končno smo dobili potrditev, da smeti povzročajo ljudje in ne kvadratni metri in da je temu primerno potrebno urediti sistem plačila odvoza smeti. Nekateri krajani so bili proti, vendar mislim, da danes ni nikogar, ki bi menil, da je stanje sedaj slabše, kot je bilo,« je prepričan Roman Tehovnik, predsednik KS Senica že drugi mandat. V dobro si

prekoračili vse razumne meje, saj je bil ves čas poln. Vanj so namreč odlagali odpadke tudi krajanji sosednjih občin, nekateri obrtniki pa so ga polnili kar z delovnimi stroji. Sedaj je zagrajen, postavljen poleg strojne lope in na voljo zgolj krajanom KS Senica, vsako

Opuščena gramoznica med zasipanjem

prvo soboto v mesecu ali po dogovoru. Občina Medvode je konec leta 2004 namestila še zabojnike za ločeno zbiranje odpadkov. Tradicionalno se krajanji vsako leto zberejo na spomladanski akciji čiščenja okolja. Običajno se jih okrog dvajset odzove povabilu krajevne skupnosti, med njimi tudi veliko mladih. Devetnajst krajanov, oboroženih z motornimi žagami in sekirami se je sredi leta 2002 kar nekaj dni spopadlo tudi z grmičevjem, robidovjem, grmovjem in drevesi, ki so se razrasli na robu in pobočju opuščene gramoznice na Jeprci. Večinoma neznani storilci so pred več kot tridesetimi leti začeli v njej odlagati odpadni gradbeni material, odslužene avtomobile, belo tehniko in različne ostale kosovne odpadke. V denacionalizacijskem postopku je bilo zemljišče leta 1997 vrnjeno lastnikom, državni okoljevarstveni inšpektor pa je, tako kot to narekuje obstoječe zakonodaja, za sanacijo gramoznice določil občino Medvode. Ta je za odvoz kosovnih odpadkov iz nje najela pooblaščen podjetja, za posek pa zaprosila krajanje KS Senica. »Kar nekaj dni v najhujši vročini smo bili pravi mojstri. Može so delali prostovoljno s svojimi motornimi žagami. Krajevna skupnost jim je namreč priskrbela le bencin in olje. Pol milijona tolarjev, kolikor je prispevala občina Medvode za to akcijo, smo namenili za urejanje Doma. To je bila lepa poteza z naše strani in pomoč občini, s katero imamo zelo zgledne odnose,« še dodaja Roman Tehovnik. Upa, da jim bo s pomočjo novih najemnikov uspelo tako zgledno kot Dom KS Senica urediti tudi območje strojne lope in vaške trgovine.

prvo soboto v mesecu ali po dogovoru. Občina Medvode je konec leta 2004 namestila še zabojnike za ločeno zbiranje odpadkov.

Tradicionalno se krajanji vsako leto zberejo na spomladanski akciji čiščenja okolja. Običajno se jih okrog dvajset odzove povabilu krajevne skupnosti, med njimi tudi veliko mladih.

Devetnajst krajanov, oboroženih z motornimi žagami in sekirami se je sredi leta 2002 kar nekaj dni spopadlo tudi z grmičevjem, robidovjem, grmovjem in drevesi, ki so se razrasli na robu in pobočju opuščene gramoznice na Jeprci. Večinoma neznani storilci so pred več kot tridesetimi leti začeli v njej odlagati odpadni gradbeni material, odslužene

Uprizoritev igre Veriga, 2000

Z druženjem do trdne skupnosti

Krajani vasi Zgornja in Spodnja Senica ter Ladje so bili vedno družabni in pripravljeni za skupno delo. V preteklosti, predvsem v letih po drugi svetovni vojni, so bile možnosti za družabnost majhne, ljudje zelo skromni, vendar z velikimi pričakovanji, dobrimi idejami in predvsem so bili zelo iznajdljivi. Povezovalo jih je prijateljstvo in

Trije vaški glasbeniki

spoznanje, da potrebujejo drug drugega in da skupaj zmorejo več, čeprav so bile tudi izjeme. Krajanom je vedno primanjkovalo denarja. Največ so opravili ročnega, udarniškega dela. Vse prireditve so imele skupno značilnost, saj so bile namenjene družabnosti in zbiranju denarja za skupen cilj - naložbe, kot so most čez Soro v Goričanah, brv pod Sp. Senico, vodovod, mrliški voz, ceste, Dom krajanov, trgovina... Ko smo zbirali gradivo za »naše utrinke«, so vsi naši sogovorniki poudarjali zavzetost, brezplačno delo, veliko idej, zagnanost in žilavost, delavnost, povezanost, deljene aktivnosti, dobro organiziranost, ogromno vloženega dela v prireditveni prostor, prispevek gospodinj ob veselicah s peko kruha, kuhanjem in podobno.

V prvih povojnih letih in vse do izgradnje Doma krajanov, je neprecenljiv prispevek Matjaževe mame s Sp. Senice, ki je z veliko dobre volje ponudila svoj prostor za sestanke vaških skupnosti, za vaje igralske skupine in druga družabna srečanja.

Dejavnost Rdečega križa in ostale akcije

Takoj po vojni so bili krajani deležni humanitarne pomoči iz Unra paketov, v katerih so Američani v Evropo pošiljali predvsem hrano. Ivanka Kopač se še spominja, kako je iz Amerike dobila »topel montl«, ne spominja pa se, ali je zanj morala tudi kaj doplačati. Večino humanitarne dejavnosti se je odvijalo preko odbora Rdečega križa, ki mu je predsednikoval Anton Mihovec, tajniška dela pa opravljal Tomislav Oblak. Stroške za dejavnosti Rdečega križa, ki so se kasneje prenesle v Medvode, so delno pokrili tudi z izkupiškomo veselic, ki so bile organizirane prav v ta namen. Krajani so se v velikem številu

Okrepčilo po krvodajalski akciji

udeleževali krvodajalskih akcij, saj so bile te dobro organizirane. Avtobus z zdravstvenim osebjem in priročnim laboratorijem je namreč vozil kar po vaseh.

Kot je razvidno iz shranjenih dokumentov Tomislava Oblaka je pod okriljem Rdečega križa potekal tudi kuharski, oziroma gospodinjski tečaj pri Možin'. Njegova žena Marija Micka - Ta Velkna se je spominjala, da je bila organizacija tečaja naporna zadeva, saj je bilo potrebno nakupiti potrebno posodo, ki so jo, predvsem sokovnik, tudi posojali.

Pri Matjaž na Sp. Senici so organizirali tudi krojno - šiviljski tečaj, ki je zaradi pomanjkanja

šiviljskih strojev potekal dopoldne in popoldne. Ohranjen je seznam udeleženk in zahvala vodji tečaja tovarišu Ivanu Krajcu. Za izvedbo tečaja so prejeli tudi pomoč Občinskega odbora SZDL v znesku 5 tisoč din, kar je razvidno iz dokumenta, ki ga je konec leta 1958 podpisal predsednik izobraževalne komisije Jože Lejko.

Udeleženke kuharskega tečaja

Po zapisu Tomislava Oblaka so verjetno v istem obdobju, saj datum ni naveden, organizirali tudi zdravstveni tečaj pod vodstvom Tatjane Novak, ki se ga je udeležilo 48 tečajnic. Ohranjen je seznam udeleženk in učni program.

Družabno življenje na vasi

V času po vojni so se v naši krajevni skupnosti odvijale številne družabne prireditve, ki jih v nadaljevanju opisujemo, tako kot še živijo v spominu naših krajanov - večino so bili udeleženci, organizatorji ali ustvarjalci prireditev in še hranijo fotografije ter plakate.

Veseli harmonikašici

Vesela družba ob kartah

Miting pr' Kopač' na Ladji

Po vojni je moral vsak Krajevni ljudski odbor - KLO organizirati miting, zato tudi Ladja in Senica nista bili izjemi - avgusta 1945 je bil miting pri Kopač na Ladji. Dogodek sta po svojem spominu opisala Valentin Veber in Tine Križaj. Postavljen je bil velik oder z zastorom in mlaji, ljudje so bili veseli in dobro razpoloženi, nastopili so takratni politiki v vojaških uniformah z govori, odvijal se je kulturni program, nastopil je humorist Ježek s sodelavcem v skeču z dolgim nosom. Po pripovedovanju Tineta Križaja je zavzeto spraševal: »Kaj pa boste vi s tem dolgim nosom?« Nadalje je v skeču kot zobozdravnik po dolgem trudu bolniku izruval ogromen zob.

Valentin Veber se spominja: »Nastopil je tudi Šlosarjev Pepi z violino in s saksofonom ter spremljal dekleta pri simbolični vaji; to so bili lepi počasni gibi na pesem Rasti, rasti rožmarin. Pel je tudi Partizanski pevski zbor.«

Plesni klub in druge oblike druženja

Po pripovedovanju Francija in Ivanke Kopač, Milana Tehovnika in Valentina Veبرا so v letih 1945 in 1946 kot prvo povojno družabnost na Senici organizirali Plesni klub pri

Seniška mladež kmalu po vojni

Kopaču na Zg. Senici. Igrali so lokalni »glasbeniki« Žun z Zg. Senice, Zajčev s Sp. Senice in Bezgov iz Reteč.

Postavili so mlaje s transparentom »tri srčke, srednjega prebodenega z dežnikom«. Klub, ki so ga vodili na volitvah izvoljeni Štefan Sušnik – Jernečkov, Tomislav Oblak – Ta Velkn in Jože Ovijač, je imel celo svojo štampiljko s simbolom propelerja.

Kasneje so plesali še pozimi v veži pri Šolnarju, poleti na podu pri Krevsu, pri Nžon in pri Matjaž. V spominu so jim ostala tudi nedeljska srečanja pri Jernečku in veliko družabnosti pri Ta Velknih. Menda so tudi ponoči prepevala dekleta...

Kot se še spominja Ivanka Kopač, je Polenčeva stara mama znala večkrat ponoviti: »Zdaj bo pa še hudo na svetu, ko dekleta ponoči pojejo.«

Valentin Veber se tudi spominja, da je požel veliko navdušenje, ko je na teh plesnih srečanjih pokazal ples »rašpla«, ki se ga je naučil v Medvodah.

Posebne pozornosti so bili deležni tudi odhodi mladih fantov k vojakom. Do Ljubljane so se ob spremljavi harmonikarja peljali z »lojtrnikom« in konjsko vprego, od tam dalje pa z vlakom.

Veselice

Prvo veselico na Senici so pripravili septembra 1947 na Markovem dvorišču, da bi zbrali nekaj sredstev za gradnjo mostu čez reko Soro, ki je bil porušen tik pred koncem vojne. Organizirali so družabne igre in skeče: šaljiva pošta, zapor, živ spomenik, dirke z garami in z reševalnim vozilom na oslovsko vprego, tekma v »žakljih«, snemanje venca... Dodaten program so pripravili z namenom, da pride čim več obiskovalcev in da seveda zberejo čim več denarja. To jim je uspelo na različne, predvsem unikatne načine; med oštevilčenimi mizami je ob plačilu poštnine potekalo dopisovanje s šaljivo vsebino, prekrškar se je iz zapora rešil le s plačilom odkupnine, kolesa so sprejeli v »obvezno« hrambo le proti plačilu, prodajali so »krščeno« vino...

Za gradnjo mostu so organizirali še eno veselico, ki jo je vodil gostilničar Naglič pri Možin' na Ladji. Sledile so veselice za zbiranje sredstev za mrliški voz, gradnjo vodovoda, v korist Rdečega križa ... Običajno so organizirali na leto dve izredno dobro obiskani veselici, če je le vreme vzdržalo. »Zgodilo se je, da je bila nedelja, namenjena veselici, vedno deževna. Zato sem na eni izmed dobro obiskanih prireditev s snemanjem venca dejal, da je lepo vreme le zato, ker smo sicer zagrozili, da bomo Zgornjo Senico dali na Spodnjo in jo z Ladjo odpeljali drugam, če ne bo šlo drugače. No, takrat je bilo, za spremembo, lepo vreme,« se spominja Milan Tehovnik.

Prva organizirana oblika je bila Krajevni ljudski odbor (KLO), kasneje Socialistična Zveza Delovnega Ljudstva - SZDL, ki je bila pokrovitelj številnih dogodkov: proslav, srečanj, otvoritev, iger...

Kmečka ohcet po starih običajih

Kmečka ohcet
- ženin Milan
in nevesta Ivanka

Kmečka ohcet, 1955

Veliko naporov so krajanji vložili v organizacijo in izvedbo Kmečke ohceti 14. avgusta 1955, katere izkupiček je bil namenjen gradnji vodovoda. Sodelovali so: Milan Tehovnik kot ženin in Ivanka Vilar kot nevesta, Lojze Košenina - Mehelačev kot starešina in Ivanka Sušnik - Jernečkova kot teta, Andrej Veber - Markov kot drug in Ivanka Košenina - Mehelačeva kot družica ter več kot 70 svatov v narodnih nošah, ki so si jih izposodili tudi po okoliških krajih.

Sprevod, ženin in nevesta, starešina, teta, drug in družica na okrašenih »koleslih« ter s

svati na vozeh, je obiskal vasi Godešič, Podrečo, Smlednik, Vikrče, Pirniče, Soro in se nato vrnil do gostilne pri Možin'.

Poskrbeli so za vse, kar je bilo nekdanj značilno za kmečko ohcet: bala s skrinjami, petelin, peto kolo v obliki hlebca kruha in celo kravo, ki jo je nevesta dobila za doto, so peljali s sabo. Kmečko ohcet so organizirali le enkrat in to zelo uspešno.

Vinska trgatev

Vinska trgatev, 1955

Budni policaji na trgatvi

Kljub temu, da naš kraj ni v vinorodnem področju, so iznajdljivi in domiselni krajanj pripravili tudi lepo obiskano vinsko trgatev 25. septembra 1955. V sprevodu so med

Dobro obiskana trgatev

drugim sodelovali trije mušketirji: Zotlarjev iz Gorenje vasi ter Babnikov in Pirčev z Ladje, ki so se peljali v gnojnem košu - vsi v oblekah, z metuljčki in cilindri.

Na žico nad plesiščem so iznajdljivi organizatorji obesili vence grozdja in kdor izmed plesalcev je imel najlepšo soplesalko, jo je dvignil v zrak, da je odtrgala venec. Budni policaji so pazili, da so fantje grozdje tudi plačali in s tem povečali izkupiček.

Maškarada

Voz z maškarami pri
Polenčevih

Konjenika najavljata prihod pustne povorke

Kot se spominjata Milan Tehovnik in Tine Križaj, je bila prva maškarada na lepo pustno nedeljo leta 1957. Sprevod, ki ga je vodil Janez Bernard - Perkov, je krenil zgodaj zjutraj in obiskal Reteče, Zbilje, Smlednik, Vikrče, Pirniče, Soro in svoj obhod zaključil pri Možin' na Ladji.

Na čelu sprevoda sta bila dva konjenika, Jože Kuralt - Nžonov in Vinko Tehovnik - Pelkov. Sledili so jim trije vozovi; na prvem je bil »maln« za pomlajevanje žensk, na drugem so se peljali muzikantje in na tretjem maškare z dvema medvedoma, njun krotilec in klovn.

Stari babi gresta v mlin, ven pride mladenka

Mlin za pomlajevanje žensk

Sestre na Senici, 2003

Organizacija in izpeljava je bila po mnenju sogovornikov odlična. Idejo za »maln«, ki bi iz dveh starih bab naredili eno mlado, je Milan Tehovnik dobil po pripovedovanju očeta, ki je nekaj podobnega videl v Ljubljani. »Okrog sebe sem zbral krajane in smo kar na dvorišču naredili tak mlin – voz in hiša postavljena na diro. Prisoten je bil tudi zdravnik, ki je precenil, ali je stara baba sploh primerna, da iz nje naredimo mlado. Iz mlina so se nato slišali čudni zvoki, iz njega je tekla voda, kadilo se je in smrdelo. Na koncu je na verando stopila ena luštna mlada punca. To nam uspeva še dandanes. Imeli smo tudi plešočiči par. Posebno kolo je bilo pričvrščeno na voz tako, da je drsal dva metra zadaj po tleh in hitreje kot smo se z vozom peljali, hitreje sta plesala moški in ženska, ki sta bila pritrjena na kolesu,« pripoveduje Milan Tehovnik, ki je med drugim priredil kolo za plešočega dedca in babo, izdelek Puklarjevega ata s Sp. Senice. Maškarada se na Senici in okolici še vedno »dogaja« za pusta in se tematsko prilagodi aktualnim dogodkom.

Slovesnosti ob otvoritvah

Slovesnost in pester kulturni program je potekal ob odprtju vseh novih pridobitev v kraju, kot so vodovod, Dom družbenih organizacij, viseči most čez reko Soro na Sp. Senici, glavna prometnica skozi vasi in pri postavitvah spominskih obeležij ter razvitju praporov. Običajno so nastopili medvoški godbeniki, domači in sorški kulturniki ter šolska mladina, včasih pa so v goste povabili kulturnike od drugod.

Valentin Veber, ki je bil zadolžen za kulturni program ob odprtju visečega mostu, se spominja, da je bil ravno nastop Folklorne skupine Emona povod za njegovo razmišljanje: »Saj imamo tudi mi fante in dekleta, zakaj ne bi imeli še folklore.« Z ženo Marijo sta bila pobudnika za začetek folklorne v sorškem kulturnem društvu, ki je v svoje vrste, privabila tudi številne mlade, tako s Senice kot z Ladje. Med drugim sta folklorno skupino v devetdesetih letih vodila tudi Primož Veber in sestra Polona Veber, poročena Kešar, z Ladje. Slednja še vedno vodi dekliško vokalno skupino Polončice v Sori.

Kmečka povorka

S kmečko povorko so dopolnili in popestrili slovesnost ob odkritju spomenika ob 400-letnici kmečkih uporov leta 1973 in je bila verjetno prva v Sloveniji. V njej so sodelovali številni udeleženci s prikazom kmečkih opravil, orodja in mehanizacije - od volovske vprege do modernega traktorja s priključki. Podobna povorka se je peljala skozi vasi tudi štiri leta kasneje ob odkritju spominskega obeležja igri Veriga in leta 1980 ob razvitju prapora strojne skupnosti.

Od volovske vprege
do traktorskega priključka

Prvomajski mlaj

Postavljanje prvomajskega mlaja

Prvomajski mlaj, 2004

Tradicija veleva, da mora na Senici okrog 1. maja stati mlaj, v ponos kraju in vaškim fantom. Tine Križaj se spominja, da je prvega pripeljal s konjsko vprego že leta 1954. Pomagala sta mu Češpov Rajko in Mahlončev Jože.

Kljub temu, da bi z novejšo mehanizacijo lahko mlaj postavili le trije možje, je vendarle to za krajanke tako častno opravilo, da se jih vedno zbere veliko. V teh letih niso zabeležili prav nobene nezgode, podiranje mlaja pa je vendarle večji zalogaj kot njegovo postavljanje.

Vesela harmonika

Krajanke in številne obiskovalce vse od leta 2001 navdušujejo harmonikarji s polkami in valčki na družabno glasbeni prireditvi Vesela harmonika, ki ima tudi tekmovalni značaj. Glavni pobudnik prireditve na prostem, pred Domom KS Senica, je Milan Tehovnik. Ideja se mu je porodila že pred desetletji ob ogledu podobne prireditve na Pokljuki. Njegova dolgoletna želja je bila, da bi se na Veseli harmoniki srečevali ljubitelji diatonične harmonike, vendar je prireditev zaživela šele, ko je njeno organizacijo prevzela KS Senica. Odziv je presegel vsa pričakovanja že prvič. Vsako leto pride na Senico dvajset in več ljubiteljev »frajtonarice« iz skorajda cele Slovenije z namenom, da se srečajo in predstavijo svoje igranje tudi strokovni komisiji.

Komisija ocenjuje harmonikarje

Petra, najmlajša seniška
harmonikašica

Ob pomoči sponzorjev nagradijo najboljše harmonikarje in posebno pozornost namenijo najstarejšemu in najmlajšemu med njimi. Predvsem je razveseljivo, da je slednjih iz leta v leto več.

Voz z balo

Na Kmečkem prazniku

Krajani so zavzeto sodelovali tudi na raznih prireditvah v okoliških krajih. Pod okriljem praznika Občine Medvode so junija 2001 sodelovali na Kmečkem prazniku v Medvodah. Osrednja pozornost je bila namenjena povorki in prikazu razvoja kmetijstva v zadnjega pol stoletja, ki ga je v preprosti domači govorici opisoval Tine Križaj, Andrej Veber pa je v slavnostnem govoru spomnil na kmečke korenine slovenskega naroda in na ljudi, ki so kljub pomanjkanju vztrajali na svoji dragoceni zemlji.

Leto kasneje so krajani KS Senica na Kmečkem prazniku sodelovali s prikazom Kmečke ohceti, kakršna je bila na Senici pred skoraj pol stoletja – ženin in nevesta, strešina in teta, drug in družica, svatje in voz z obvezno balo. Nevesta je k hiši pripeljala omaro, kolovrat, zibko, peto kolo (krušni hlebec) in kravo.

Zlata poroka Francija in
Ivanke Kopač, 1999

Pregled pomembnejših družabnih dogodkov

<i>leto</i>	<i>dogodek</i>
1945	MITINIG PR' KOPAČ' NA LADJI
sept. 1947	VESELICA NA MARKOVEM DVORIŠČU
1947	OTVORITEV MOSTU
1948 - dalje	DELOVANJE RDEČEGA KRIŽA
23. september 1951	VESELICA ZA GRADNJO ŽIČNATE BRVI ČEZ SORO NA LADJI
1952	IMENOVANJE ODBORA ZA MRLIŠKI VOZ IN IZGRADNJO LOPE ZA MRLIŠKI VOZ
14. avgust 1955	KMEČKA OHCET
25. september 1955	VINSKA TRGATEV
PUST 1957	PRVA MAŠKARADA

1958	KUHARSKI TEČAJ PR' MOŽIN
1958	KROJNI TEČAJ PR' MATJAŽ
1958	ZDRAVSTVENI TEČAJ PR' MATJAŽ
12. avgust 1958	VESELICA ZA GRADNJO VODOVODA
3. maj 1959	OTVORITEV VODOVODA
22. maj 1960	TRADICIONALNI ŠALJIVI SPORED - snemanje vencev, polževe dirke, tekma starcev na skirojih
18. avgust 1968	VRTNA VESELICA - veseli program, dirke z garami
9. avgust 1970	OTVORITEV DOMA DRUŽBENIH ORGANIZACIJ VRTNA VESELICA
2. maj 1971	OTVORITEV BRVI PREKO SORE
23. september 1973	ODKRITJE SPOMENIKA OB 400-LETNICI KMEČKIH UPOROV
13. oktober 1974	OTVORITEV ASFALTNE CESTE
24. avgust 1975	VRTNA VESELICA, snemanje vencev
14. avgust 1977	ODKRITJE SPOMINSKEGA OBELEŽJA »VERIGA«
26. avgust 1978	MLADINSKI AKTIV ORGANIZIRA SNEMANJE VENCA NA KONJU
22. avgust 1980	RAZVITJE PRAPORA STROJNE SKUPNOSTI SENICA
december 1980 - dalje	DEDEK MRAZ
30. avgust 1981	RAZVITJE PRAPORA ZB SENICA Z DRUŽABNIM SREČANJEM
4. julij 1982	ODKRITJE SPOMENIKA ŽRTVAM VOJNE 1941-1945
1982	RAZSTAVA ROČNIH DEL ČLANIC AKTIVA ŽENA PRI SZDL SENICA gostovanje v OŠ Medvode in Domu upokojencev Medvode
1983	POČASTITEV PRAZNIKA KS SENICA, MEDVODE, PRESKA, VAŠE, GORIČANE, SORA
maj 1996	OTVORITEV NOVE DVORANE KUD F. S. FINŽGAR
maj 1996	RAZSTAVA PLAKATOV OD LETA 1956 dalje

1998 - dalje
marec 1999

8. februar 2000
2001 - dalje
2001 in 2002

2003
11. november 2003

MARTINOVANJE
LIKOVNA RAZSTAVA OTROŠKIH RISBIC NA
TEMO MAMA
LIKOVNA RAZSTAVA MIRKA MIHOVCA
VESELA HARMONIKA
SODELOVANJE NA KMEČKEM PRAZNIKU V
MEDVODAH
DVAJSETLETNICA KUD-a F. S. FINŽGAR
RAZSTAVA IZDELKOV OTROK - USTVARJALNE
DELAVNICE

Ljubiteljska kultura na vasi

V začetku petdesetih let prejšnjega stoletja so pod okriljem Tovarne celuloze in papirja Goričane pripravljali gledališke igre, pri katerih so sodelovali tudi krajanji Senice in Ladje. Oder je bil kar na vrtu gostilne pr' Možin', kasneje pa tudi v tovarniški sindikalni dvorani. Niko Curk, tajnik tovarniškega sindikata, se spominja, kako so tudi ponoči, če se je mudilo, pretipkavali tekste za igralsko skupino.

O začetkih gledališkega udejstvovanja pripovedujejo Milan Tehovnik, Tine Križaj, Valentin

Igralska skupina, igra Dve nevesti

Veber in Franci Kopač. Igrali so v igrah Svoje glavček, Trije vaški svetniki, Dve nevesti, Deseti brat in Pričarani ženin. Skupno vsem sogovornikom je misel: »Vse skupaj se je začelo v »fabrki« in če zmoremo tam, zmoremo tudi na Senic'.«

Idejo je posredoval Milan Tehovnik, podporo je dodal Tomislav Oblak, ki je vložil največ napora, da je po nekaj neuspešnih poizkusih končno našel razumevanje pri režiserju Francu Tičarju iz Vaš. Tine Križaj se spominja: »Dejal je, da bo morda šlo, če ga bomo ubogali. Bil je izjemno strog, na vaje se je vozil s kolesom, pozimi sem ga vozil z vprežnimi sanmi na vaje v Soro.«

Začetki gledališke dejavnosti

Prva igra, ki so jo krajani sami postavili na oder, pod režisersko taktirko Franca Tičarja, je bila Davek na samce. Sprva so vadili pri Matjaž na Sp. Senici in nato na odru v Sori, kjer je bila tudi premiera. Tine Križaj, ki je tudi takrat igral gostilničarja, se spominja zavzetosti igralcev na vajah in predstavi, obenem pa tudi skrbi in razmišljanja, kako bodo uspeli. Spominja se, da je bila premiera na pustno nedeljo 12. februarja 1956.

Prva uprizoritev igre Davek na samce, 1956

Zasedba vlog v igri Davek na samce za prvo izvedbo leta 1956

Gorjanc, kmet	Nžonov Ivan	Ivan Kuralt
Nace, Gorjančev sin	Markov Andrej	Andrej Veber
Jera, Gorjančeva hči	Kopačeva Rozi	Rozi Kopač
Neža, Gorjančeva hči	Petačeva Justina	Justina Petač
Lipe mešetar	Pelkov Milan	Milan Tehovnik
Divjakov Blaž s Katarine	Ivanov Francelj	Francelj Jenko
Pihačev Gašper s Katarine	Krivčev Zdravko	Valentin Veber
Liza dekla pri Blažu	Mahlončeva Marinka	Marinka Tehovnik
Reza, dekla pri Gašperju	Polenčeva Leni	Helena Križaj
Mihovec, gostilničar	Polenčev Tine	Tine Križaj
Katrca, kelnarca	Matijeva Jerca z Ladje	Jerca Luštrek
Polkovnik	Perkov Karel	Karel Bernard
Častnik	Mahlončev Jože	Jože Tehovnik

»Pa igravimo veseloigro Davek na samce,« je bila končna odločitev članov gledališke skupine, ko so razmišljali, na kakšen način bi najbolj dostojno počastili 20-letnico KUD Fran Saleški Finžgar Senica. K sodelovanju so povabili režiserja Kondija Pižorna. Ker prvotnega uprizoritvenega teksta za igro Davek na samce, s katerim bi si režiser lahko pomagal, ni bilo in ker mu ni uspelo najti avtorja niti po daljšem iskanju po NUK-u, je tega spisal sam

Davek na samce, 2003

Glavni samici in glavna samca

in nastala je klasična komedija o odnosih med samci in samicami, ponovno po sedeminštiridesetih letih na Senici. V izvedbi leta 2003 so sodelovali igralci: Jože Dolinar, Tinko Križaj, Metka Jamnik, Marjana Avguštin, France Križaj, Karmen Maretič Debeljak, Miran Pustovrh, Marjan Kalan, Ida Križaj, Martina Črešnik Vidovič, Tine Križaj, Valerija Perčič, Matevž Jamnik in Janez Padar.

Ljudska igra Veriga

Naslednjo igro in prizorišče na prostem, na Markovem dvorišču, je predlagal režiser Franc Tičar. Premiera ljudske igre Veriga, avtorja Frana Saleškega Finžgarja, je bila 18. avgusta 1956 in prva ponovitev dan kasneje.

Uprizoritev igre Veriga, 1957

Zasedba vlog v Verigi za prvo izvedbo leta 1956

ded Primož
Marko, njegov sin
Mina, Markova žena
Micka, Markova hči
Janče, Markov sin
Alena, dekla
Mejač, Markov sosed
Liza, njegova žena
Janez, sin Mejačev
Cene, sin Mejačev
Tomažin, kmet
Drnolc, bajtar
Boltežar, snubač
Občinski sluga
Režija

Markov Andrej
Grabnarjev Franci
Petačeva Justina
Koširjeva Marica
Koširjev Lojzek
Mahlončeva Marinka
Zajčev Ivan
Zotlarjeva Jelka
Nžonov Ivan
Polenčev Franci
Perkov Janez
Polenčev Tine
Krivčev Zdravko
Mahlončev Lojze

Andrej Veber
Franci Kopač
Justina Petač
Marica Čarman
Alojz Čarman
Marinka Tehovnik
Ivan Stare
Jelka Avguštin
Ivan Kuralt
Franci Križaj
Janez Bernard
Tine Križaj
Valentin Veber
Alojz Tehovnik
Franc Tičar

Zorka Veber se spominja, da so tisto leto prenavljali gospodarsko poslopje in na željo režiserja pustili nedotaknjen del starega poslopja, ki je služil kot kulisa za igro. Igra Veriga nedvomno sodi med dogodke posebnega pomena za našo skupnost. Takrat zaživi in sodeluje vsa vas, saj je Veriga nekakšen simbol kraja. Doslej so jo vedno igrali na Markovem dvorišču.

KUD je izdal bilten o Verigi Frana Saleškega Finžgarja dvakrat, najprej leta 1992 in nato leta 1996 ob 40-letnici prve uprizoritve 1956 - 1996. Pripravila sta ga Metka Jamnik in dr. Joža Mahnič. Vir podatkov je bila tudi župnijska kronika v Sori. V biltnu najdemo

Drnolc, Boltežar in oče Primož
ter okoliški župniki, 1996

opis Finžgarjevega delovanja v Sori v letih 1908 - 1918 in njegovega pisateljevanja v tem času, vsebino igre Veriga in zapis resnične zgodbe - spora za »žlajdro«, vse dotedanje uprizoritve in zasedbo vlog. Po letu 1996 so Verigo ponovili samo še julija 2000. Trije igralci so nastopili v istih vlogah v vseh uprizoritvah Verige: Tine Križaj v vlogi bajtarja Drnolca, Valentin Zdravko Veber v vlogi snubača Boltežarja in v vlogi očeta Primoža Andrej Veber, ki je kar enajstkrat prevzel tudi breme

režiserja. Franci Križaj pa je v vseh letih od prve uprizoritve dalje dobesedno odraščal v različnih vlogah, od vloge najmlajšega Ceneta, nato Janeza in kmeta Mejača.

Bogato ljubiteljsko gledališko pot so krajanji nadaljevali decembra 1956 in pripravili igro Pod Golico. Sledili sta igri Mariša in Gosposka kmetija. Prve igre je režiral Franc Tičar,

Pod Golico, 1956

kasneje pa je režijo prevzel Andrej Veber. Gostovali so po okoliških krajih: Sora, Reteče, Medvode, Selca. Predstave so bile vedno dobro obiskane, tedanji igralci pa se spominjajo izjemne publike, ki je doživeto spremljala predstave. Leta 1961 je sledila igra Živ pokopan, v kateri so nastopili: Andrej Bernard kot oficir, Tine Križaj kot Janez, Anica Jamnik Kavčič kot Milica, Lojze Mihovec, Ferjan Čarman in številni drugi. Pri pripravi iger so veliko sodelovali še Justina Petač, Marinka Sivec - Nžonova, Ivan Kuralt - Nžonov in Jelka Vovk - Zotlarjeva. Vaje za igre so bile pri

Matjaž na Sp. Senici. Scensko poslikavo za igre (kulise) je pripravljajl Franci Kopač, ki je izdelal tudi znamenje za Mejnike in nekajkrat tudi kulise za igre v Sori.

Po sedeminštiridesetih letih so igralci KUD-a, pod vodstvom režiserja Kondija Pižorna ponovno odigrali Gosposko kmetijo - komedijo o poslancu, ki je hotel z jezikom voditi kmetijo.

Pregled iger, ki so jih odigrali krajanji

<i>Datum</i>	<i>igra</i>	<i>prizorišče</i>
12. februar 1956	DAVEK NA SAMCE	gostovanje v Sori
18., 19. avgust 1956	VERIGA	Markovo dvorišče
jesen - zima 1956/57	POD GOLICO	gostovanja
1957/58	MARIŠA	gostovanje v Sori, Retečah in Selcah
1957	VERIGA	Markovo dvorišče
1957/58	GOSPOSKA KMETIJA	gostovanja

1961	ŽIV POKOPAN	Reteče, Brezovica in Dobrova
5. junij 1961	VERIGA	Markovo dvorišče
27., 28. avgust 1966	VERIGA	Markovo dvorišče
15., 16. avgust 1970	VERIGA	Markovo dvorišče
12. september 1970	VERIGA	Markovo dvorišče
20., 21. avgust 1977	VERIGA	Markovo dvorišče
24., 25. september 1977	VERIGA	Markovo dvorišče
8., 9., 10. avgust 1983	VERIGA	Markovo dvorišče
10., 11. september 1983	VERIGA	Markovo dvorišče
15. junij 1984	VERIGA	gostovanje v Doslovčah
15., 16., 17. avgust 1986	VERIGA	Markovo dvorišče
september 1986	VERIGA	gostovanje na Kokrici
28., 29., 30. julij 1989	MEJNIKI	Markovo dvorišče
14., 15. avgust 1991	VERIGA	Markovo dvorišče
28., 29., 30. junij 1996	VERIGA	Markovo dvorišče
7., 8., 9. julij 2000	VERIGA	Markovo dvorišče
16. julij 2000	DVE VESELI, TRIJE PIJANČKI IN MLEKARICI	Markovo dvorišče
junij in september 2003	gostovalo Društvo Blaž Potočnikova	Čitalnica Lj - Šentvid
februar in marec 2004	DAVEK NA SAMCE	ob domu KS Senica
junij 2004	DAVEK NA SAMCE	Dvorana v Medvodah
24., 25., 26. junij 2005	DAVEK NA SAMCE	ob domu KS Senica
3., 4. julij 2005	GOSPOSKA KMETIJA	ob domu KS Senica
2., 4. september 2005	GOSPOSKA KMETIJA	ob domu KS Senica

KUD Fran Saleški Finžgar Senica

Pred ustanovitvijo KUD Fran Saleški Finžgar Senica je igralska skupina delovala pod okriljem SZDL Ladja - Senica. Ustanovni občni zbor je bil 16. novembra 1983, ko so izvolili upravni odbor, sprejeli statut in program društva ter določili višino članarine. Želja kulturnikov je bila, da se ustanovi samostojno društvo, ki bi razvijalo kulturno dejavnost na Senici in vanj aktivno vključili mladino. Takšno ime društva so izbrali, ker je bil pisatelj in duhovnik Fran Saleški Finžgar na poseben način povezan s Senico, saj je bil seznanjen z dogodki, ki so bili podlaga za njegovo igro Veriga.

Ustanovni člani KUD - a so bili: Valentin Zdravko Veber, Marija Veber, Andrej Veber,

Andrej Bernard, Marjan Kalan, Franci Križaj, Jože Dolinar, Tine Križaj, Marija Jamnik in Marta Kuk.

Valentin Zdravko Veber (predsednik društva 1983 - 1989)

V času njegovega predsednikovanja je bilo veliko naporov vloženo v vzpostavitev delovanja društva, njegovo organizacijo in registracijo. KUD je poleg igralsva vzpodbujal tudi lutkovno dejavnost najprej pod mentorstvom Saša Kumpa iz Kranja, kasneje pa samostojno pod vodstvom domačinke Bože Mubi. Pod okriljem društva je krajši čas deloval trio harmonik, v sestavi: Franci Križaj, Franci Poljanec in Milan Tehovnik. Žal neuspešno so se trudili tudi z ustanavljanjem ženskega pevskega zbora, veliko bolj uspešni pa so bili pri organizaciji raznih predavanj, proslav in vsakoletnih komemoracij ob dnevu mrtvih.

Jože Dolinar (predsednik društva 1989 - 1991)

V njegovem obdobju je igralska skupina sprejela nov izziv in pripravila ter poleti 1989 na Markovem dvorišču premierno odigrala novo igro Mejniki, ki jo je režiral Andrej Veber. S tem so prekinili niz uprizoritev igre Veriga, kar je za društvo pomenilo, da s skupnimi močmi zmorejo več in za igralce še dodatno potrditev. Veliko število gledalcev je bilo nad predstavo navdušenih, podobno kot režiser Andrej Veber, kot izhaja iz zapisnika seje upravnega odbora društva.

Jože Dolinar v družbi soigralk

Mejniki, 1989

Metka Jamnik (predsednica društva 1991 – 2004)

V svojem Poročilu o delu kulturnega društva na Senici z dne 20. januarja 2004 je zapisala:
»V letošnjem letu poteka dvajset let od tedaj, ko smo sklenili, da ustanovimo kulturno

Metka Jamnik

društvo. Poleg iger na prostem, raznih povork in kmečkih praznikov, ki so se odvijali do tedaj, smo v letu 1980/1981 pričeli z rednimi dejavnostmi za otroke, zlasti prireditvami ob novem letu in 8. marcu. S tem smo povezali delo na vasi z delom v šoli. Od decembra 1980 dalje otroke na Senici redno vsako leto obišče Dedek Mraz. Ustvarila se je misel, da se ustanovi kulturno društvo.

V razmaku dveh do štirih let so se odvijale igre na prostem, razne prireditve ob različnih priložnostih. Na povabilo smo redno sodelovali tudi na občinskih prireditvah. Pripravili smo številne lutkovne igrice: Trije snežaki, Tobija, Trmoglavček, Sovica Oka, Izgubil se je medvedek. Poleg tega smo pripravili letno do dve predstavi z otroško gledališko skupino. Tako smo

naštudirali 13 igric in več prizorov na temo različnih praznikov.

Z njimi smo sodelovali v Domu KS Senica, Kulturnem domu v Medvodah, v medvoški knjižnici, ostalih šolah in krajih ter v medvoškem vrtcu. Deloval je tudi otroški pevski zborček, ki ga je vodila Martina Črešnik. Posebej ponosna pa sem predvsem na gledališko delo z otroki, vse od leta 1980 do danes. Očke so jim vedno žarele ob pogledih na ponosne

Obisk Dedka mraza, 2002

starše, ki so jim posvečali burne aplavze. Pred štirimi leti smo v društvo vključili narodnozabavni trio Tihojla, ki je pod vodstvom Roka Jamnika od leta 1999 dalje sodeloval na osemnajstih večjih prireditvah.

Pripravili smo številne razstave: ročnih del krajank Senice, plakatov ob otvoritvi dvorane KUD-a, otroških likovnih del in izdelkov otroških ustvarjalnih delavnic in zelo odmevno razstavo slik slikarja samouka Mirka Mihovca.

Razstave ročnih del v DU Medvode, 1982

Odprtje dvorane v Domu KS Senica, 1996

Zelo ponosna sem na velik podvig, ureditev dvorane v domu. Z obnovo smo začeli oktobra 1995, otvoritev pa je bila 31. maja 1996.

Veselil nas je vedno izjemen obisk gledalcev na naših igrah na prostem: Veriga 1992, 1996 in 2000, Davek na samce 2003, gostovanje igralcev iz Šentvida leta 2000. Nastopi recitatorske skupine na komemoracijah, prireditvah ob 8. februarju, 8. in 25. marcu ter sv. Martinu so bili zelo uspešni. V letih 1996 do 2003 smo vedno aktivno sodelovali na občinskih proslavah. Ob zaključku poletnih gledaliških sezon smo organizirali izlete za igralce in ostale sodelujoče: v Negovo, Atomske toplice, Benečijo, Kotlje in Prlekijo. Tudi igra Davek na samce iz leta 2003 je bila uspešnica.«

Karmen Maretič Debeljak (predsednica od leta 2004 dalje)

»V letu 2004 je igralska sekcija društva petkrat ponovila gledališko predstavo Davek na samce, s tremi razprodanimi predstavami v Kulturnem domu Medvode in dvema na odprtem odru pred Domom krajanov na Senici.

Karmen Maretič Debeljak

Sodelovali smo na sprevedu maškarade v Kranju in okolici. Nadaljevale so se ustvarjalne delavnice za predšolske in šolske otroke, kresovanje ob 1. maju, jesenski kostanjev piknik, komemoracije za 1. november, miklavževanje in prireditev z obdarovanjem otrok za novo leto.

Kulturno društvo in igralska skupina smo samoiniciativno, humanitarno zbrali prostovoljne prispevke ter jih skupaj z izkupičkom ene od predstav v celoti namenili skupnosti Barka iz Zbilj za adaptacijo bivalnih prostorov duševno prizadetih oseb.

Od začetka leta 2005 so potekali dogovori, priprave in vaje za novo gledališko predstavo - komedijo Gosposka kmetija, ki je premierno uprizoritev in pet ponovitev zagledala luč sveta v juniju in juliju ter septembru 2005. Komedijo ponovno lahko označimo kot uspešnico igralske skupine.«

Ustvarjalci med nami

Janez Mihovec je v članku za občinsko glasilo Sotočje februarja leta 2003, ob enem izmed mnogih potopisnih predavanj v medvoški knjižnici in odprtju fotografske razstave z naslovom S poti po Siriji o sebi dejal: »Rad sem zunaj. Rad se potepam naokrog, ne glede na to, kaj pomeni biti zunaj, bodisi da je to klasično ali jadralno padalstvo, turno smučanje, jamarstvo, raziskovanje slapov, sotesk ali pa nekaj, kar še komaj sodi zraven. Ukvarjam se namreč z modelarstvom, tako da po nebu nad Ladjo večkrat letajo miniatura jadralna letala in zmaji, po policah našega doma pa so razstavljene makete starih jadrnic. Po izobrazbi sem sicer diplomirani ekonomist, pišem pa članke za številne časopise, pripravljam televizijske oddaje, potopisna predavanja in fotografske razstave. Tokratna je moja četrta in je rezultat petnajstletnih fotografskih prizadevanj in zbirke kakšnih 12 tisoč diapozitivov.« Njegov svet je barvit in sestavljen iz številnih drobcev posameznih spominov, ki jih prinaša s svojih posebnih potovanj doma in po svetu, po preteklosti in sedanjosti.

Na drugi strani ceste v Ladenski graben, ki po novem sicer že meji območje KS Senica, živi in ustvarja tudi Mirko Mihovec, ljubiteljski slikar, ki v zadnjem času tudi precej kipari.

Mirko Mihovec

Okolico domačega kraja, Sorško polje in kmečke motive je večkrat prelił na platno in jih dal na ogled na razstavah in ex-temporih ter zanje prejel številne nagrade in priznanja, med drugim tudi na likovnem ex-temporju v Sori. Tematika, razpisana na tej likovni prireditvi, je blizu tudi Petru in Tonetu Gabru, ki sta s svojimi deli prav tako deležna večje pozornosti. Slednji je s Tonetom Jenkom z Zg. Senice že pred leti poskrbel za unikatne maske slovenskih politikov, s katerimi sta popestrila marsikatero pustno rajanje. Na Ladji likovno ustvarja tudi Matevž Mihovec.

Nekdanja sokrajanka Marica Čarman Gaber, Koširjeva s Sp. Senice, je v samozaložbi izdala zbirko pesmi z naslovom Sto pesmi. Pesnikuje tudi Agata Trojar, ki se je na Zg. Senico preselila pred leti, priložnostne rime pa zapišeta tudi Tine Križaj in Milan Tehovnik.

Umetnost klekljanja je blizu Francki Luštrek z Ladje, medtem ko Mateja Bizjak, prav tako z Ladje, poskuša celo dokazati, da je klekljanje lahko poklic ne le razvedrilo in da se da od čipke tudi dostojno preživeti. Francka Jurman s Sp. Senice je izdelala številne lesene skrinje,

pručke, ortopedske pripomočke in med drugim tudi marsikatero zibko za znamenito kmečko ohcet v Ljubljani.

Športno društvo Senica in rekreacija

O delu Športnega društva Senica je pripovedoval sedanji predsednik Tinko Križaj: »Športno društvo Senica je bilo ustanovljeno na ustanovnem občnem zboru dne 19. oktobra 1992 in je v registru društev, ki ga vodi MSNZ, vpisano pod zaporedno št.

Tinko Križaj

1519. Na ustanovnem občnem zboru je bil sprejet statut društva in za prvega predsednika imenovan Silvo Tehovnik. Na občnem zboru 11. januarja 1999 je bil za predsednika izvoljen Božidar Marinko, ki je to funkcijo opravljal do maja 2002.

Pod okriljem športnega društva, ki šteje 49 članov, deluje skupina aerobičark, ki vadijo v prostorih KS Senica, skupina košarkarjev, ki je dobila prostor v POŠ Sora in Hokejski klub Jelen, ki trenira in tekmuje v Hali Tivoli.

ŠD Senica je leta 2003 s pomočjo krajanov in KS Senica uredilo športno igrišče ter kupilo in namestilo dva nova gola, koš za košarko in poskrbelo za nove označbe na igrišču.

V najemu ima

kletne prostore Doma KS Senica, v katerih je tudi klubski bife, pomembnejši vir financiranja HK Jelen, ki je bil ustanovljen že leta 1988. Hokejisti vsako leto potujejo na priprave za novo sezono na Slovaško ali Češko, večkrat organizirajo turnirje z mednarodno udeležbo in trenutno nastopajo v ljubljanski amaterski ligi. Vsako leto skupaj z ostalimi člani organizirajo družabno srečanje – Veliko hokejsko noč, na kateri igrajo znani glasbeniki. Skupaj s KS Senica vsako leto organiziramo družabno srečanje – Zlata sredina na smučišču Cerkno, kjer na veleslalomski tekmi slavi tisti, ki doseže najbolj povprečen čas. Naš cilj je pridobiti nove člane in ustanoviti

Na zlati sredini je najboljši najbolj povprečen

novi sekciji: kolesarstvo in planinarjenje.« Prav na teh dveh področjih so krajanje že sicer najbolj aktivni. Pred leti se je s kolesarstvom aktivno ukvarjal Aleš Kalan. Ilija Mištrafovič s Sp. Senice, ki kolesari tudi za italijanske kolesarske klube, je v veteranski konkurenci prejel med drugim tudi naslov državnega prvaka v gorskem kolesarjenju in bil v sezoni 2002 celo tretji v Evropi. Krajanje se množično udeležujejo kolesarske akcije »60 vzponov na Katarino« in akcije »Prijatelj Osolnika.« Posamezni med njimi se ne prestrašijo niti bolj ekstremnih preizkušenj. V veteranskih vrstah se med gorskimi kolesarji kali predvsem Matej Mihovec in med gorskimi tekači Janez Poljanec, oba s Sp. Senice.

Hokejski klub Jelen

Staš Kalan, predsednik HK Jelen, pravi: »Zadovoljen sem, da že skoraj dve desetletji toliko krajanov Senice in sosednje Gorenje vasi in Reteč želi igrati ljubiteljski hokej, kljub temu, da to ni poceni šport. Razveseljivo je, da nam uspe v svoje vrste, trenutno nas je 25, privabiti tudi mlade in jim dati možnost, da na športen način preživljajo svoj prosti čas. Naši načrti so, da s tem nadaljujemo in vnesemo nekaj pravega športnega duha v vaško okolje.« Hokejisti, v starosti od 15 do 45 let, so na ledu dvakrat tedensko in so razpeti na relaciji med Zalogom in Jesenicami ter halo Tivoli, kjer trenutno igrajo v »znameniti NHL ligi«, oziroma Nočni hokejski ligi. Letos se bodo prvič na priprave podali v Novi Sad.

Vsebina

Uvodnik	3
Zapiski v preteklosti	5
Govorica vasi	6
Krajevna in ledinska imena ter ustno izročilo	7
Sakralna in kulturna dediščina	8
Pomniki, pozdravne in oglasne table	10
S prostovoljstvom za dobrobit kraja	13
Prvih 35 let pod okriljem SZDL	14
Most čez reko Soro v Goričanah	15
Mrliški voz in pogrebni odbor	15
Vodovod sedmih vasi	16
Dom družbenih organizacij in spominska obeležja	18
Viseči most čez reko Soro na Spodnji Senici	21
Glavna prometnica skozi vasi	21
25 let pod okriljem KS	25
Strojna skupnost in strojna lopa	28
Vaška trgovina	30
Lopa za gasilsko orodje in požarna varnost	31
Telefonija in kabelska televizija	32
Krajevne ceste in poti	34
Urejanje prostora in okolice	36

Nova lokalna samouprava in zadruga Senica com	39
Šolski okoliš	42
Varstvo narave in ekologija	43
Z druženjem do trdne skupnosti	47
Dejavnost Rdečega križa in ostale akcije	48
Družabno življenje na vasi	50
Miting pr' Kopač' na Ladji	50
Plesni klub in druge oblike druženja	51
Veselice	51
Kmečka ohcet po starih običajih	52
Vinska trgatev	53
Maškarada	54
Slovesnosti ob otvoritvah	56
Kmečka povorka	56
Prvomajski mlaj	57
Vesela harmonika	57
Na Kmečkem prazniku	59
Ljubiteljska kultura na vasi	62
Začetki gledališke dejavnosti	63
KUD Fran Saleški Finžgar Senice	67
Ustvarjalci med nami	71
Športno društvo Senica in rekreacija	72

Zbornik je ob 25-letnici izdala KS Senica.

Uredniški odbor:

Silvana Knok, Marjana Avguštin, Metka Jamnik,
Aleksandra Langenus, Andrej Bernard in Tine Križaj.

Fotografije: Silvana Knok, Roman Tehovnik,
arhiv KS Senica in družinski arhivi krajanov.

Lektoriranje: Ivanka Demšar

Oblikovanje: Aleksandra Langenus

P o pripovedovanju krajanov Senice in Ladje Andreja in Zorke Veber, Francija in Ivanke Kopač, letos pokojne Marije Micke Oblak, Kristine Marinko, Merke Jamnik, Tineta Križaja, Milana Tehovnika, Valentina Zdravka Vebra, Andreja Bernarda, Janeza Mihovca, Romana Tehovnika, Tomaža Oblaka, Jožeta Dolinarja, Tinka Križaja, Staša Kalana in na podlagi že zapisanih poročil in zapisnikov s sej krajevnega odbora in konference SZDL Ladja-Senica, KS Senica, KUD F. S. Finžgar Senica, ŠD Senica, gradbenih odborov, masovnih sestankov, zborov volivcev in zborov krajanov - zapisali Silvana Knok in Marjana Avguštin.

Ostali viri:

Kronika župnije Reteče, 2001

Kronika sorške in preške fare, Anton Koblar, 1884 ponatis

Kronika Senice in okolice, 1980

Bilten E. S. Finžgar Veriga, 1992 in 1996 ob 40 letnici prve uprizoritve 1956 - 1996

Govor vasi Sp. Senica, A - diplomska naloga Jerica Planinc, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezike in književnost, 1998

Milko Kos, Gradivo za historično topografijo Slovenije (Kranjske), 1975

Pavle Blaznik, Škofja Loka in loško gospostvo, Muzejsko društvo Sk. Loka, 1973

KS SENICA